

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

KRISTA KANNISTO

Ulosoton vapaakuukaudet ja lievennykset

LIIKETALouden TUTKINTO-OHJELMA
2021

Tekijä(t) Kannisto, Krista	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä Kesäkuu 2021
	Sivumäärä 38	Julkaisun kieli Suomi
Julkaisun nimi Ulosoton vapaakuukaudet ja lievennykset		
Tutkinto-ohjelma Liiketalous, juridiikka		
Tiivistelmä Ulosotossa olevalla velallisella on mahdollisuus saada ulosmittaukseen vapaakuukausia ja lievennyksiä, joiden tarkoituksena on velallisen taloudellisen tilanteen helpottaminen. Vapaakuukausien aikana velallisen tulosta ei tehdä ulosmittausta. Lievennyksiä ovat rajoittaminen ja lykkäys, joiden aikana ulosmittauksen määrää rajoitetaan tai ulosmittausta lykätään. Opinnäytetyössä tutkittiin näiden helpotuksien myöntämistä luonnollisen henkilön toistuvaistulon ulosmittaukseen. Tarkoituksena oli selvittää, miten vapaakuukausi- ja lievennysjärjestelmä käytännössä toimii. Vuoden 2020 keväällä Suomessa todettiin vallitsevan poikkeusolot covid-19-epidemian vuoksi. Sen jälkeen ulosottokaareen tehtiin väliaikaisia muutoksia, joilla lievennettiin vapaakuukausien ja lievennyksien myöntämistä. Opinnäytetyössä selvitettiin myös covid-19-epidemian vaikutuksia ulosottoon sekä helpotuksien myöntämistä epidemian aikana. Opinnäytetyössä käytettiin kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Tutkimus toteutettiin lainvalmisteluaineistojen sekä ulosoton virkamiesten lausuntojen avulla. Ulosottokaaren väliaikaisella muutoksella haluttiin ennakoida epidemian vaikutuksia talouteen, sillä poikkeusolot aiheuttivat muun muassa työttömyyttä. Velallisten taloudellista tilannetta on yritetty helpottaa epidemian aikana. Todellisia epidemian vaikutuksia on kuitenkin vielä vaikea arvioida, sillä sen vaikutukset ulosottoon näkyvät viiveellä. Tulevaisuudessa epidemiasta tulee olemaan vielä enemmän tietoa ja sitä kautta myös enemmän tutkimusmateriaalia. Ulosottokaaren väliaikaisella muuttamisella on ollut positiivisia vaikutuksia ulosottomenettelyyn, sillä muutoksen avulla pystyttiin ennakoimaan parempaan kehittyvää tilannetta.		
Asiasanat ulosotto, ulosmittaus, poikkeusolot		

Author(s) Kannisto, Krista	Type of Publication Bachelor's thesis	Date June 2021
	Number of pages 38	Language of publication: Finnish
Title of publication Payment-free months and mitigations in recovery proceeding		
Degree program Degree Programme of Business Administration, business law		
Abstract A debtor in recovery proceeding has a possibility to get payment-free months and mitigations to the garnishment. The intention of them is to relief the debtor's financial situation. Debtor's income will not be garnished during payment-free months. The mitigations of recovery proceeding are restriction and deferral. The amount of garnishment is restricted, or garnishment will be deferred. The thesis examined the admission of those reliefs in the garnishment of individual person's periodic income. The purpose of this thesis was to establish how the system of payment-free months and mitigations work in practice. In spring 2020 was stated that Finland was in unusual conditions because of the covid-19-epidemic. After that there were changes made in the enforcement code. Those changes were supposed to facilitate the admission of payment-free months and mitigations. The thesis considered the effects of the covid-19-epidemic to the enforcement. One of the considered issues was also how the reliefs of the recovery proceeding will be granted during the epidemic. The research method used in the thesis was qualitative method. The research was executed with law-drafting materials and the statements of the enforcement's civil servants. The temporary changes to enforcement legislation were to anticipate the effects of the epidemic to the economy. Situation of the debtors were attempted to relief during the epidemic. Evaluating the effects of the epidemic is difficult because the actual effects to the enforcement appear with a delay. In future there will be more knowledge about the effects of the epidemic and therefore more research material also. The temporary changes to enforcement legislation have had a positive impact on execution procedures because the changes have made it possible to anticipate the deterioration of the epidemic.		
<u>Key words</u> enforcement, distraint, unusual conditions		

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA JA RAJAUS	6
2.1 Opinnäytetyössä käytettävät tutkimusmenetelmät	7
2.2 Teoreettinen viitekehys ja empiirinen oikeustutkimus	8
3 ULOSOTON PÄÄPERIAATTEET.....	11
3.1 Ulosottolaitos	11
3.2 Ulosoton tehtävät ja tavoitteet.....	12
3.3 Ulosottomenettely	13
3.4 Palkan ulosmittaus	15
3.5 Palkasta ulosmitattava määrä	16
4 VAPAAKUUKAUDET.....	18
4.1 Edellytykset.....	18
4.2 Myöntäminen	19
5 LIEVENNYKSET.....	21
5.1 Ulosoton rajoittaminen.....	22
5.2 Ulosoton lykkäys.....	23
6 POIKKEUSOLOT	24
6.1 Ulosottokaaren väliaikainen muuttaminen.....	25
6.2 Vaikutukset	28
7 YHTEENVETO	31
7.1 Toipuminen poikkeustilasta	33
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	34
8.1 Tutkimustulokset.....	35
8.2 Jatkotutkimusaihe.....	36
LÄHTEET	

1 JOHDANTO

Ulosottomenettelyyn on saatavilla helpotuksia, joiden tarkoituksena on velallisen taloudellisen tilanteen helpottaminen. Ulosottomenettelyssä velallisen toistuvaistulosta ulosmitataan maksuvelvoitteen mukainen tietty osuus. Tähän ulosottomenettelyn mukaiseen ulosmittaukseen on mahdollista saada helpotuksia, eli vapaakuukausia ja lievennyksiä. Vapaakuukausien aikana velallinen saa kirjaimellisesti vapaan kuukauden, jonka aikana hänen palkastaan ei tehdä ulosmittausta. Vapaakuukausia myönnetään pääsääntöisesti kaksi vuosittain. Lievennykset on jaettu vielä kahteen eri helpotukseen; rajoittamiseen ja lykkäykseen. Ulosoton rajoittamisen aikana velallisen tuloista ulosmitataan säännönmukaista pienempi määrä ja lykkäyksen aikana ulosmittausta lykätään jonkin aikaa. Vapaakuukausia voidaan myöntää viranpuolesta ilman velallisen hakemusta, mutta rajoittaminen ja lykkäys voidaan myöntää ainoastaan hakemuksella. (Linna & Leppänen 2015, 266-272.)

Tässä opinnäytetyössä käsitellään ulosottoon liittyviä helpotuksia, niiden hakemista sekä vallitsevan poikkeustilan vaikutuksia helpotuksiin. Ulosoton tärkein säännös on ulosottokaari (705/2007), johon on covid-19-epidemian alkaessa vuoden 2020 alussa tehty väliaikaisia muutoksia. Viimeisin lakimuutos (Laki ulosottokaaren väliaikaisesta muuttamisesta 352/2021) on asetettu olemaan voimassa vuoden 2021 loppuun asti. Lakimuutosten tarkoituksena on epidemian aikana vaikeuksiin joutuneiden ulosottoasiakkaiden tilanteen helpottaminen. Päättävöitteena lakimuutoksella on, että velalliset selviytyvät epidemia aikana ja sen yli. Lakimuutokset ovat olleet koko epidemian ajan voimassa ja niitä on uusittu aina edellisten voimassaolon päätyttyä, joten niistä on koettu olevan hyötyä ulosoton asiakkaille. Lakimuutosten kohteena ovat olleet muun muassa ulosoton helpotukset, jotka ovat tämän opinnäytetyön aiheena.

2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA JA RAJAUS

Tämä opinnäytetyö käsittelee ulosottoon liittyviä vapaakuukausia ja lievennyksiä, sekä niiden myöntämistä. Ulosotossa olevan on mahdollista saada ulosottokaaren (705/2007) mukaan ulosotossa perittävänä oleviin maksuihin vapaakuukausia ja lievennyksiä. Ulosoton helpotuksia voi saada yksityiset henkilöt sekä elinkeinonharjoittajat. Tässä opinnäytetyössä aihealue rajoittuu luonnollisten henkilöiden palkan tai siihen rinnastettavan tulon ulosmittaukseen, sekä siihen saatavilla oleviin helpotuksiin. Yksityiseen ammatin- tai elinkeinonharjoittajan tulon ulosmittaukseen ei sovelleta samoja säännöksiä kuin luonnollisen henkilön palkan ulosmittaukseen, sillä ulosottokaarella tarkoitettua palkkaa voi saada ainoastaan luonnollinen henkilö, joka työskentelee työ- tai virkasuhteessa. Yksityisen ammatin- tai elinkeinonharjoittajan tulon ulosmittaukseen sovelletaan elinkeinotulon ulosmittauksen rajoituksia. (Linna & Leppänen 2015, 245.)

Ulosoton helpotusten tarkoituksena on velallisen taloudellisen tilanteen helpottaminen erilaisissa tilanteissa. Vapaakuukausia on mahdollista saada ilman pyyntöä ja myös pyynnöstä. Niiden aikana velallisen palkkaa tai muuta tuloa ei ulosmitata. Lievennyksiä ovat ulosoton rajoittaminen ja lykkääminen, jotka ovat niin sanottuja määrällisiä ja ajallisia helpotuksia. Ulosoton rajoittamisena eli määrällisenä helpotuksena velallisen palkasta tai muusta tulosta voidaan ulosmitata pienempi määrä. Lykkäyksen eli ajallisen helpotuksen aikana ulosmittausta voidaan lykätä, jolloin velallisen palkasta tai muusta tulosta ei ulosmitata mitään tai siitä ulosmitataan vähemmän. Vapaakuukausia sekä lievennyksiä myönnettäessä erilaiset edellytykset saamiselle on täyttyttävä. (Linna & Leppänen 2015, 266-272.)

Opinnäytetyössä on myös selvitetty ulosoton käytännön toimintaa. Ulosotto-oikeus kuuluu useimpien määritelmien mukaan insolvenssioikeuden piiriin. Insolvenssi tarkoittaa maksukyvyttömyyttä ja eri laeissa on eri määritelmät maksukyvyttömyydelle. Toisin kuin esimerkiksi konkurssissa tai velkajärjestelyssä, ulosotossa oleva velallinen on niin sanotusti tilapäisesti maksukyvytön. Velallinen voi myös olla maksuhaluton, joten tältä kannalta katsottuna ulosotto-oikeus ei kuulu insolvenssioikeuden piiriin. (Linna 2019, 20.) Ulosotossa olevan velallisen maksuvelvoitteiden laiminlyönti

perustuu kuitenkin yleensä varsinaiseen maksukyvyttömyyteen, joten ulosotto voidaan perustellusti lukea insolvenssioikeuden piiriin. Ulosoton piirteissä on myös muutenkin paljon yhteistä muiden insolvenssioikeuden piiriin kuuluvien menettelyjen kanssa, joten ulosoton sisältäminen samaan oikeudenalaan on tästäkin syystä perusteltua. (Niemi, Lindfors, Korkea-aho, Havansi & Koulu 2004, luku 3: Johdanto.)

Lisäksi opinnäytetyössä on tutkittu covid-19-epidemian aiheuttamia vaikutuksia ulosottoon ja ulosottomenettelyyn. Valtioneuvosto totesi Suomessa vallitsevan poikkeusolot maaliskuussa 2020, minkä jälkeen asetettiin voimaan laki ulosottokaaren väliaikaisesta muuttamisesta. Laki on ollut voimassa toukokuusta 2020 lähtien ja tulee olemaan voimassa vuoden 2021 loppuun saakka. Lain tarkoituksena on helpottaa sekä velallisten ja velkojien tilannetta ulosottomenettelyssä poikkeuksellisen tilanteen aikana. Tavoitteena taloudellisen tilanteen helpottamisella on se, että luonnolliset henkilöt ja yritykset selviytyvät koronaviruksen aiheuttaman epidemian aikana ja sen yli. Väliaikaisissa säännöksissä säädetään ulosottomenettelyn keventämisestä, rajoittamisesta sekä täytäntöönpanon lykkäämisestä koronavirusepidemian aikana. (HE 44/2020, 3-4; HE 34/2021, 3.)

2.1 Opinnäytetyössä käytettävät tutkimusmenetelmät

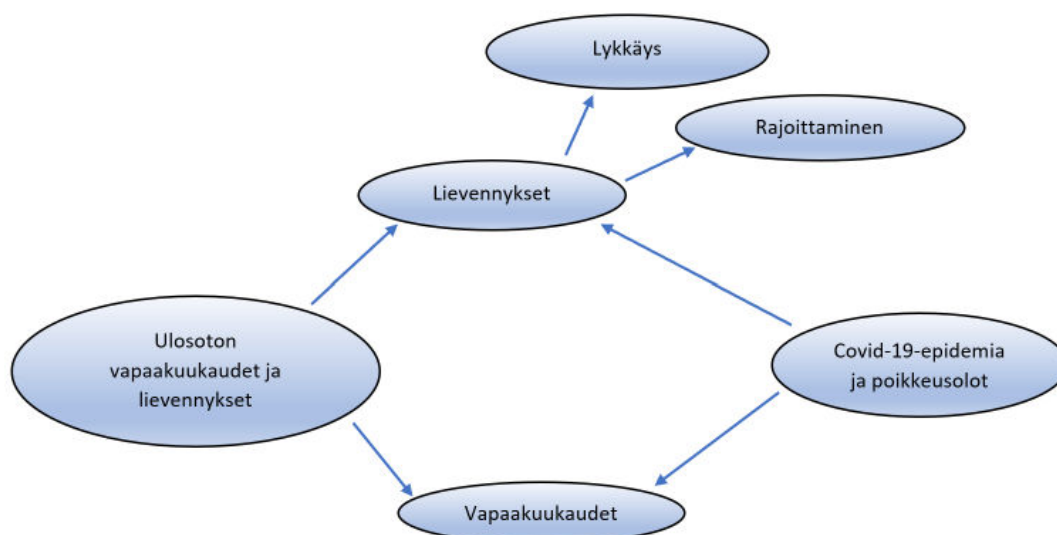
Opinnäytetyöongelma kuuluu laadullisen eli kvalitatiivisen tiedonhankinnan piiriin. Laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän ja aineiston keräämisen tavoitteena ei ole aineiston määrä kappaleina, vaan sisällöllinen laajuus (Vilkkä 2015, 341). Kvalitatiivisen tutkimuksen pyrkimyksenä on selvittää tutkimuskohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Tarkoituksena on löytää ja paljastaa tosiasioita, mutta ei kuitenkaan todeta jo olemassa olevia väittämiä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161.) Olen pyrkinyt opinnäytetyöni teoriaosuuteen kokoamaan kattavasti tietoa ulosotosta ja siihen liittyvistä vapaakuukausista ja lievennyksistä, sekä poikkeustilan vaikutuksista niihin, mutta en kuitenkaan liikaa tai ylimääräistä tietoa. Olen siis pyrkinyt rajaamaan työni mahdollisimman tarkasti.

Empiirisessä tutkimuksessa jo olemassa olevien asioiden tuntemus ja niiden soveltaminen ovat tärkeässä asemassa. Useimmiten empiirisen tutkimuksen tekijä kerää oman

havaintoaineistonsa eli primaariaineiston. Primaariaineisto sisältää välitöntä tietoa tutkimuksen kohteesta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 184-186.) Tässä opinnäytetyössä olen kerännyt havaintoaineistoa tutkimukseen ulosoton virkamieheltä haastattelun kautta sekä lainvalmisteluaineistojen ja muiden lausuntojen avulla. Niistä keräämäni tiedon avulla olen pyrkinyt soveltamaan teoriaosuutta käytäntöön. Haastattelu on toteutettu sähköpostin välityksellä. Kehitin aihetta tutkiessani kysymyksiä, joihin halusin enemmän asiantuntijan mielipiteitä ja kommentteja, eikä kysymyksiin oikeastaan löytynyt sellaisia suoria vastauksia kirjallisuudesta tai muista lähteistä. Aineiston kerääminen osoittautui hieman hankalaksi, sillä ulosottolaitoksella on vain yksi sähköposti, josta viestit välitetään eteenpäin esimerkiksi alueellisille virastoille. Sain haastatteluun kuitenkin vastauksia Valtakunnanvoudin kansliasta johtavalta hallintovoudilta Tommi Talvitieltä. Lisäksi ulosottovirkamiesten lausuntoja aiheesta oli ulosottolaitoksen omien verkkosivujen uutisissa. Tutkimusmateriaalina työssä olen lisäksi käyttänyt muun muassa lainvalmistelumateriaaleja sekä niihin liittyviä lausuntoja, joita perustuslakivaliokunta ja lakivaliokunta ovat antaneet. Lainvalmistelumateriaaleissa oli paljon käytännön tietoa sekä tilastotietoa aiheesta, sillä ulosottokaaren väliaikainen muuttaminen on asetettu voimaan vuoteen 2021 mennessä kolme kertaa. Uudelleen voimaan asettamisen on pitänyt olla perusteltua ja näitä perusteluja oli muun muassa hallituksen esityksissä.

2.2 Teoreettinen viitekehys ja empiirinen oikeustutkimus

Opinnäytetyö pohjautuu juridiikkaan, tarkemmin insolvenssioikeuteen ja ulosottoon. Teoreettiseen viitekehykseen on koottu opinnäytetyön aiheeseen liittyvät käsitteet. Viitekehyksessä on ainoastaan peruskäsitteet, joiden sisälle aihe on rajattu. Ulosoton helpotukset eli vapaakuukaudet ja lievennykset ovat kehyksessä erikseen, mutta molempiin on kuitenkin vaikuttanut covid-19-epidemiasta aiheutuneet poikkeusolot. Lievennykset on jaettu viitekehyksessä ja tässä työssä kahteen eri osaan, lykkäykseen ja rajoittamiseen. Olen halunnut pitää teoreettisen viitekehyksen mahdollisimman yksinkertaisena, joten en ole lisännyt siihen alakäsitteitä, jotka liittyvät helpotuksiin. Vapaakuukausien alakäsitteistä tärkeimpiä ovat muun muassa maksuaika ja tuloarajaulosmittaus. Teoriaosuudessa selvitetään tarkemmin alakäsitteitä, joita viitekehyksessä ei ole mainittu.

Kuvio 1. Teoreettinen viitekehys

Teoriaosuus opinnäytetyössä on oikeusdogmaattista eli lainopillista. Oikeusdogmatikan tarkoituksena on voimassaolevan oikeuden tutkiminen ja tutkimuksen kohteena on lakien lisäksi muun muassa oikeuskirjallisuus eli tieteellinen tieto laeista ja niiden käytöstä. (Hirvonen 2011, 21.) Lait ovat vahvasti velvoittavia lähteitä, ja laki onkin tämän opinnäytetyön perustana. Ulosottokaari (705/2007) sekä siihen tehdyt muutokset poikkeustilan vuoksi (Laki ulosoton väliaikaisesta muuttamisesta 289/2020, 726/2020, 352/2021) ovat tärkein lähdemateriaali teoriaosuuteen. Teoriaosuudessa syvennytään erityisesti ulosottokaaren neljännen luvun pykäliin, jotka koskevat ulosmittausta ja siihen saatavilla olevia helpotuksia. Lisäksi teoriaosuudessa lähteinä ovat toimitteet asetukset, lainvalmistelutyöt ja -materiaalit sekä oikeuskirjallisuus. Ulosottoon tehtyjen väliaikaisten lakimuutosten tarkoitusta ja tavoitteita olen avannut muun muassa hallitusten esitysten avulla. Teoriaosuudessa käsitellään sitä, miten ulosotto ylipäätään toimii, sekä miten lainsäädännössä on määritelty vapaakuukaudet ja lievennykset ja miten millä perusteilla niitä myönnetään. Lisäksi teoriaosuudessa olen käsitellyt ajankohtaista aihetta, eli covid-19-epidemian ja sen aiheuttamien poikkeusolojen perustaa ja vaikutuksia ulosottoon. Lainvalmisteluaineistot selventävät tarkemmin lakien taustoja ja tarkoitusta. Varsinkin väliaikaisen lain tarkoituksen selvittämisessä lainvalmisteluaineistot ovat olleet tärkeässä roolissa. Oikeuskirjallisuudesta isossa osassa ovat muun muassa Tuula Linnan kirjoittamat kirjat. Linna on kirjoittanut paljon teoksia ulosotosta ja hän on prosessi- ja insolvenssioikeuden asiantuntija. Ulosotosta kokonaisuudessaan on tehty paljon erilaisia teoksia, mutta ulosoton helpotuksista ei

niinkään. Covid-19-epidemian aiheuttamista poikkeusoloista ja sen vaikutuksista ulosottoon ei vielä löydy myöskään oikeuskirjallisuutta, sillä epidemian kokonaisvaikutukset eivät vielä ole selvinneet, eikä vaikutuksista ulosottoon vielä ole varsinaisesti paljoakaan tietoa. Koronaviruksen aiheuttama epidemia on ensimmäinen laatuaan Suomessa, joten tulevaisuudessa tietoa samankaltaisten tilanteiden vaikutuksista tulee varmasti olemaan enemmän.

Empiirisessä osuudessa olen käsitellyt ulosoton helpotusten käytännön toimintaa sekä helpotuksiin tehtyjen lakimuutosten vaikutuksia, ja miten poikkeusolot ovat käytännössä vaikuttaneet ulosottoon ja sen toimintaan. Olen pyrkinyt selvittämään muun muassa ulosoton virkamiehen haastattelun avulla covid-19-epidemian vaikutuksia sekä ulosottoon että velallisiin. Yhtenä tärkeimpänä materiaalinani empiirisessä osuudessa ovat olleet muun muassa lainvalmisteluaineistot sekä ulosoton virkamiesten kannanotot aiheeseen. Laki ulosottokaaren väliaikaisesta muuttamisesta on asetettu voimaan yhteensä kolme kertaa tähän mennessä, joten lainvalmisteluaineistoissa on tietoa poikkeusolojen ja lain vaikutuksista käytännön toimintaan. Lisäksi olen empiriaosuuteen koonnut materiaalia muun muassa Ulosottolaitoksen uutisista sekä muiden organisaatioiden tiedotteista ja lausunnoista epidemiatilanteeseen liittyen. Tarkoitukseni on ollut mahdollisimman käytännönläheisesti kertoa ulosoton toiminnasta ja ulosottomenettelyn helpotuksista sekä poikkeusolojen vaikutuksista ulosottoon, sen toimintaan ja helpotuksiin.

Opinnäytetyöongelmana on ulosottoon liittyvien vapaakuukausien ja lievennyksien myöntäminen. Tarkoituksena on selvittää, millä tavalla näitä helpotuksia myönnetään käytännössä ja millaiset perusteet myöntämiseen on oltava. Tutkimuksessani olen keskittynyt yksityisiä henkilöitä koskevaan ulosottoon sekä heidän palkkansa tai palkkaan rinnastettavan tulon ulosmittaukseen. Tarkoitukseni on muun muassa haastattelun ja lainvalmistelumateriaalien avulla selvittää, miten covid-19-epidemia on vaikuttanut vapaakuukausien ja lievennyksien myöntämiseen. Opinnäytetyökysymyksiksi asetin:

1. Millä perusteilla ja miten vapaakuukausia ja lievennyksiä myönnetään?
2. Miten covid-19-epidemiasta aiheutuneet poikkeusolot ovat vaikuttaneet vapaakuukausien ja lievennyksien myöntämiseen?

3 ULOSOTON PÄÄPERIAATTEET

Ulosotto toimii ulosottokaaren (705/2007) perusteella. Ulosottokaaren säädösten perusteella velkoja voi panna täytäntöön velallisen laiminlyömät siviilioikeudelliset velvoitteet. Mikäli velallinen ei maksa velkaansa vapaaehtoisesti tai yksityisessä perinnässä, velkoja voi periä saatavansa ulosottolaitoksen avulla. (Linna & Leppänen 2014, 1.) Ulosotto on erillistäytäntöönpanoa eli saatavakohtaista menettelyä. Täytäntöönpanotoimet mitoitetaan perinnässä olevan saatavan mukaan. Ulosottoasiat on jaettu kolmeen eri perintämuotoon: perustäytäntöönpano, laaja täytäntöönpano ja erityistäytäntöönpano. Perustäytäntöönpanoasiat ovat summaaristen asioiden täytäntöönpanoa, joissa kyseessä on useimmiten maksuvelvoite. Summaarisia ulosottoasioiden määrä on suuri, joten niiden käsittely ei ole niin laajatutkintaista kuin riitaisten velkomusasioiden käsittely. Summaarisuusperiaatteen tavalla voidaan edetä, mikäli väitteitä tai vaatimuksia ei esitetä, eikä ulosottomies huomaa selvitystä vaativia seikkoja. Laajassa täytäntöönpanossa ja erityistäytäntöönpanossa on kyse riita- tai rikosasiassa asetetusta yksityisoikeudellisesta, tuomioon tai muuhun ulosottoperusteeseen liittyvästä ulosottoasiasta. Tällaisia asioita ovat esimerkiksi raha- tai tavarasuoritukseen perustuva maksuvelvoite tai omaisuuden luovutukseen liittyvät ulosottoasiat. Ulosottoasioita voidaan myös siirtää eri perintämuodosta toiseen, jos toisen täytäntöönpanomuodon toimet on jo suoritettu. (Linna 2019, 21; 29–31; 52; UK 1 luku 1 §; 2a §; 2b §.)

3.1 Ulosottolaitos

Ulosotto-organisaatio on osa oikeusministeriön hallinnonalaa ja ulosottokaareissa määrättyjä ulosottoasioiden täytäntöönpanoa hoitaa Ulosottolaitos. Ennen vuotta 2020 ulosotto-organisaatio oli kaksipuolainen ja ulosottopiirejä oli 22. Valtakunnanvoudinvirasto oli hallinnollinen keskusvirasto, jonka alaisena toimivat paikalliset ulosottovirastot omissa ulosottopiireissään. Ulosottokaareen tehtiin muutoksia vuonna 2019, jotka mahdollistivat ulosotto-organisaation rakennemuutoksen. Tavoitteena oli lisätä ulosottolaitoksen tuottavuutta ja taloudellisuutta, kuitenkin vaarantamatta asianosaisten oikeusturvaa. (Linna 2019, 29; Oikeusministeriön muistio 23.4.2020, 1.)

Joulukuussa 2020 laki ulosottokaaren muuttamisesta astui voimaan ja ulosotto-organisaatio uudistui yhtenäiseksi yksiportaiseksi virastoksi. Nykyinen ulosottolaitos toimii koko Suomen alueella ja varsinaista piirijakoa ei enää ole. Virastoa johtaa valtakunnanvouti apunaan apulaisvaltakunnanvouti. Valtakunnanvouti päättää hallinnollisista asioista, joista ei säädetä tai työjärjestyksessä ole määrätty jonkin muun virkamiehen ratkaistavaksi. Apulaisvaltakunnanvouti voi ratkaista hänen käsiteltäväkseen kuuluvat asiat samoilla valtuuksilla kuin valtakunnanvouti. Ulosottoviranomaiset ovat lainkäyttöviranomaisia ja he käyttävät julkista valtaa, joten esimerkiksi heidän aiheuttamistaan vahingoista vastaa valtio. Ulosottoviranomaiset ovat ulosottoasioita käsitteleviä virkamiehiä, jotka ulosottokaareissa on jaettu ulosottomiehiin ja muihin virkamiehiin. Ulosottomiesten tehtävänä on hoitaa ulosottokaaren mukaiset täytäntöönpanotehtävät sekä muissa laeissa heille määrätty tehtävät. Ulosottoasioiden muutoshakuviranomaisina eli ulosottovalituksen, täytäntöönpanoriitojen sekä muiden niille määrättyjen ulosottoasioiden käsittelijöinä toimivat yleiset tuomioistuimet: kärjäoikeus, hovioikeus ja korkein oikeus. (UK 1 luku 10 §; 12 §; Linna 2019, 29-34.)

3.2 Ulosoton tehtävät ja tavoitteet

Ulosoton tarkoituksena on laiminlyötyjen velvoitteiden täytäntöönpano. Sen tehtävänä on panna hakemusten perusteella täytäntöön tuomioistuinten antamia tuomioita, joissa määrätään velallisen maksuvelvollisuudesta. Ulosotto on erääntyneen ja maksamatta jätetyn saatavan perintää. Ennen ulosottoa velkoja on mahdollisesti yrittänyt yksityistä perintää eli lähettänyt maksuvaatimuksia velalliselle tai käyttänyt muiden tarjoamia perintäpalveluja. Velallinen ei kuitenkaan ole ollut halukas tai hän on ollut kyvytön maksamaan näiden keinojen kautta, jolloin velkoja on nostanut velkomuskanteen ja saanut tuomioistuimelta yksipuolisen tai tavallisen tuomion velkomusasiasta, joka toimii ulosottoperusteena. Ulosoton tehtävänä on tällöin antaa ulosottoperusteessa todetulle oikeudelle oikeussuojaa, panemalla maksuvelvoite täytäntöön ulosmittauksen avulla ja näin turvata velkojan saatava. Se on yksi perimmäisistä syistä, miksi ulosotto on ylipäättään olemassa. (Linna & Leppänen 2014, 32-33; UK 4 luku 1 § 1 mom.)

Ulosotossa pyritään edistämään velallisen omatoimisuutta sekä asianosaisten välistä sovinnollisuutta, joten ennen ulosmittausta velvoite on mahdollista suorittaa eri tavoin.

Näitä keinoja kutsutaan niin sanotuiksi pehmeiksi perintäkeinoiksi. Niitä ovat maksukehoitus ja maksuaika, joilla pyritään saamaan suoritus niin sanotulla vapaaehtoisella maksulla ilman ulosmittausta tai muita täytäntöönpanotoimia. Velallisella on myös mahdollisuus omatoimisesti maksaa ulosmitattava osa ulosottomiehelle maksusuunnitelman tai maksusopimuksen avulla, jolloin esimerkiksi palkasta tai muista tuloista ei ulosmitata. Velallinen suorittaa tällöin suunnitelman tai sopimuksen mukaisesti velvoitteensa. Maksusopimuksen avulla on myös mahdollista pienentää perittävää määrää palkasta tai muista tuloista. Nämä kaksi eivät kuitenkaan ole vapaaehtoisia suorituksia, vaan täytäntöönpanotoimia. (Linna 2019, 119-120.)

3.3 Ulosottomenettely

Ulosottomiehen tulee suorittaa ulosottotoimi asianmukaisesti ja puolueettomasti. Täytäntöön pantava toimi tulee sujua joutuisasti, tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti, eikä se saa aiheuttaa tarkoituksenmukaista suurempaa haittaa vastaajalle tai sivullisille. Ulosottomiehen tulee toimia omatoimisuutta ja asianosaisten sovinnollisuutta edistävällä tavalla. (UK 1 luku 19 §.) Ulosotto voi olla tavallista tai suppeaa. Tavallisessa ulosotossa ulosottomies voi ulosmitata mitä tahansa säännösten mukaista velallisen ulosmittauskelpoista omaisuutta, mutta suppea ulosotto rajoittuu omaisuuteen, jota ei tarvitse muuttaa rahaksi. Tällainen omaisuus on palkkaa, eläkettä, toimeentuloetuutta tai muuta toistuvaistuloa. Ulosottomies voi myös ulosmitata esimerkiksi veronpalautuksen tai velallisen pankkitilillä olevat varat. Suppea ulosotto toimitetaan ainoastaan perustäytäntöönpanossa ja se on tarkoitettu summaariseksi menettelyksi. Mikäli velallinen haluaa tyytyä suppeaan ulosottoon, hänen tulee pyytää sitä itse hakemuksessaan. (Linna 2019, 126; UK 3 luku 2 § 3 mom.)

Ulosottoperuste on ulosottoasian täytäntöönpanon edellytys. Ulosoton hakijalla tulee olla ulosottokaassa määrätty ulosottoperuste, josta ilmenee vastaajalle asetettu velvoite eikä siinä tarkoitettu oikeus ole lakannut maksun, vanhentumisen tai muun syyn vuoksi. (UK 2 luku 1 § 1 mom.) Ulosottomenettely voidaan aloittaa ilman tuomioistuimen päätöstä velallisen maksukyvyttömyydestä, toisin kuin muissa insolvenssioikeuden lajeissa, joten velallinen voi joutua ulosottoon, mikäli hän ei ole halukas maksamaan velkaansa (Linna & Leppänen 2014, 2).

Ulosottoperusteessa asetettu rahamääräinen maksuvelvoite pannaan täytäntöön ulosmittauksen avulla. Ulosmittauksessa tarvittava määrä velalliselle kuuluvaa omaisuutta ulosmitataan hakijan saatavan suorittamiseksi. (UK 4 luku 1 § 1 mom.) Ulosmittauksen kohteena voi olla velalliselle kuuluva esine tai oikeus, jonka ulosmittausta ei erikseen laissa kielletä. Kohteen tulee olla yksilöity ja sillä tulee olla varallisuusarvoa. (UK 4 luku 8 § 1 mom.) Ulosmittauksen kohteesta ei saa syntyä epäselvyyttä, joten omaisuus tulee yksilöidä ulosmittauspäätöksessä siten, että esimerkiksi arvokkaat ainesosat mainitaan erikseen. Omaisuuden ei kuitenkaan tarvitse olla ulosottomiehen saatavilla, vaan ulosmittaus voidaan tehdä, mikäli omaisuus voidaan näkemättä yksilöidä riittävän tarkasti. Esimerkiksi ajoneuvo voidaan ulosmitata pelkkien tunnistetietojen avulla. (UK 4 luku 26 §; Linna 2019, 128.)

Julkisoikeudellisten saatavien perintä ulosotossa ei edellytä ulkopuolisen tahon (esimerkiksi tuomioistuimen) suorittamaa tutkimista ja vahvistamista velallisen maksuvelvollisuudelle, toisin kuin yksityisoikeudellisen saatavan perintä. Julkisoikeudellisten saatavien velkojalla on oikeus suoraan ulosottoon. Julkisoikeudellisten maksujen suorasta ulosottokelpoisuudesta säädetään laissa verojen ja maksujen täytäntöönpanosta (706/2007). Tällaisia saatavia ovat muun muassa verot, rikosoikeudelliset seuraamusmaksut, kuten sakot ja rikesakot, sekä muut julkiset maksut. (Niemi, Lindfors, Korkea-aho, Havansi & Koulu 2004, luku 3: Johdanto; Laki verojen ja maksujen täytäntöönpanosta 706/2007, 1 §; 3 §.)

Yksinkertaistettuna maksuvelvoitteen täytäntöönpano lähtee liikkeelle ulosottohakemuksesta, jonka velkoja eli ulosoton hakija toimittaa ulosottoon. Sen jälkeen velalliselle toimitetaan maksukehotus, jossa velallista kehoitetaan maksamaan velvoite. Maksukehotuksen jälkeen velallinen voi suorittaa velvoitteen tai hänelle voidaan antaa maksuaikaa. Velallinen voidaan myös todeta varattomaksi, mikäli hänellä ei ole ulosmittauksen alaisia tuloja tai varallisuutta, jolla maksaa velvoitetta. Mikäli velallinen ei suorita velvoitetta maksukehotuksella tai maksuajan jälkeen, hänelle toimitetaan ulosmittaus. Ulosmittaus tehdään palkasta, muista rahavaroista tai omaisuudesta, joka voidaan tarpeen vaatiessa muuttaa rahaksi myymällä tai huutokaupassa. Ulosmittauksen jälkeen ulosotto tilittää varat ulosoton hakijalle, ja mikäli velvoitteesta osa jää

suorittamatta ulosmittauksen jälkeen, velallisen maksamatta jääneelle osalle todetaan varattomuuseste. (Linna 2019, 50.)

Usein ulosotto johtaa maksuhäiriömerkintään eli maksuhäiriötietojen merkitsemiseen luottotietorekisteriin. Maksuhäiriömerkintä merkitään luottotietorekisteriin yleensä sen jälkeen, kun velkoja on hakenut velkomusasiaan tuomioistuimelta tuomion. Tätä kutsutaan arkikielessä luottotietojen menettämiseksi, joka yleensä vaikuttaa negatiivisesti velallisen tai vastaajan käytännön toimiin. Maksuhäiriömerkintä on luottotietorekisterissä kolme vuotta ja velallisen maksaessa velkansa tavallisessa ulosottomenettelyssä, merkintä poistetaan kahdessa vuodessa. Suppeassa ulosottomenettelyssä maksuhäiriömerkintä poistetaan kokonaan rekisteristä, kun velallinen suorittaa maksuvelvoitteensa. Aikaisempien merkintöjen rekisteröintiaika pitenee neljään vuoteen, jos velalliselle tulee uusia maksuhäiriömerkintöjä. Velallisen tulee velanmaksun jälkeen pyytää maksuhäiriömerkinnän poistoa luottotietorekisteristä. (Linna & Leppänen 2014, 5; Linna 2019, 48; Luottotietolaki 527/2007, 18 §.)

Ulosottomiehen menettelyyn tyytymätön voi hakea muutosta päätökseen valittamalla eli ulosottovalituksella. Valitusoikeus koskee sekä täytäntöönpanotoimia että ulosottomiehen päätöstä. Valitusoikeus on ainoastaan sillä, jonka oikeutta ulosotto toimi tai päätös koskee. Määräaika valitukselle on kolme viikkoa, joka lasketaan tilanteesta riippuen, mutta pää sääntöisesti toimituksesta tai tiedon saannista. Ulosottovalituksia käsitellään yhdeksässä käräjäoikeudessa. Käräjäoikeuden päätöksestä voi valittaa hovioikeuteen ja hovioikeuden päätöksestä edelleen korkeimpaan oikeuteen. (UK 11 luku 1 §; 2 §; 5 §; 6 §; Linna 2019, 274-280.)

3.4 Palkan ulosmittaus

Palkkaa ulosmitattaessa tärkeää on määrittely siitä, mitä tuloa voidaan pitää palkkana tai sen kaltaisena tulona. Ulosottokaassa palkka on määritelty siten, että sillä tarkoitetaan kaikenlaista palkkaa, palkkiota, luontoisetua ja muuta etuutta sekä korvausta, jonka henkilö saa työ- tai virkasuhteesta. Vaikka palkan käsitteeseen liittyy useita erikoisuuksia, sen voidaan katsoa olevan ulosotossa pitkälti sama kuin palkan käsite veron ennakoperinnässä, josta on säädetty ennakoperintälain 13 pykälässä. Palkaksi

katsotaan myös esimerkiksi kokouspalkkiot, avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön yhtiömiehen nostama palkka ja muu luottamustoimesta saatu korvaus. Lisäksi myös luontoisedut ja vuosilomakorvaus luetaan palkaksi. Ulosmittaamatta palkasta jätetään kohtuulliset korvaukset matkakuluista sekä muista työn suorittamiseen edellytettävistä kustannuksista. Esimerkiksi työnantajan maksamat kohtuulliset matkakorvaukset sekä veroton päiväraha ei kuulu ulosmittauksen piiriin. Palkan ulosmittausta koskevat säännökset määrittävät ulosmittauksen rajoitukset, joiden tarkoituksena on turvata velallisen toimeentulo. Tällaisia rajoituksia on esimerkiksi velallisen suojaosuus. Mikäli tuloa ei määritellä palkaksi, se voidaan ulosmitata kokonaan. (Linna & Leppänen 2015, 244-246; UK 4 luku 2 §; Ennakkoperintälaki 1118/1996, 13 §.) Palkkaa koskevia säännöksiä sovelletaan myös palkkaan rinnastettavan tulon ulosmittaukseen. Tällaisia tuloja ovat ulosmittauskelpoinen eläke, sairauspäiväraha sekä muut palkan sijasta maksettavat toimeentuloetuudet ja korvaukset. Käytännössä ne tarkoittavat esimerkiksi työeläkettä, ansiosidonnaista työttömyyspäivärahaa ja äitiys-, isyys- ja vanhempainrahaa. (Linna & Leppänen 2015, 247.)

Palkan ulosmittaukseen voidaan myöntää helpotuksia eli vapaakuukausia ja lievennyksiä. Nämä helpotukset on jaettu määrällisiin ja ajallisiin huojennuksiin. Määrällisessä helpotuksessa ulosmitattavaa osuutta pienennetään säännönmukaisesti, mikäli velallisen maksukyky on olennaisesti heikentynyt. Ajallisessa helpotuksessa määrättyinä ajanjaksoina palkkaa ei ulosmitata ollenkaan. Olennaisesti heikentyneellä maksukyvyllä tarkoitetaan sitä, että velallisen maksukyky on sairauden, työttömyyden, velallisen maksaman elatusavun tai muun erityisen syyn vuoksi olennaisesti heikentynyt. (Linna & Leppänen 2015, 266; UK 4 luku 51 §.)

3.5 Palkasta ulosmitattava määrä

Ulosottokaarella on määritelty tarkasti velallisen suojaosuus, joka tulee jäädä hänen käytettäväkseen ulosmittauksen jälkeen. Suojaosuuden määrä tarkistetaan vuosittain oikeusministeriön asetuksella. Vuoden 2021 alussa voimaan tulleen asetuksen mukaan määrääjain maksettavan palkan ulosmittauksessa velallisen suojaosuus on itsensä osalta 22,71 euroa ja lisäksi velallisen mahdollisen elatuksen varassa olevan puolison, oman lapsen tai puolison lapsen osalta 8,15 euroa päivässä seuraavaan palkan

maksupäivään asti. Suojaosuus on tällöin 30 päivää kohden laskettuna velallisen itsensä osalta 681,30 euroa ja elatuksen osalta 244,50 euroa. (UK 4 luku 48 § 1 mom.; Asetus suojaosuuden määrästä määrääjoin maksettavan palkan ulosmittauksessa 1 §.)

Palkasta ulosmitataan säännönmukainen määrä (UK 4 luku 49 § 3 mom.). Ulosmitattavaa määrää laskettaessa käytetään niin kutsuttua tulopohjaa, joka koostuu velallisen tulojen tai toimeentuloetuuksien yhteismäärästä. Tulopohja käsittää kaikki velallisen saamat palkat ja luontoisedut, eläkkeet ja muut palkan sijasta maksettavat toimeentuloet. Tulopohjasta vähennetään velallisen veron ennakonpidätys, muu tulosta kannettava vero sekä maksettava työeläkemaksu ja työttömyysvakuutusmaksu. (UK 4 luku 45 §.) Tulopohjasta, joka on laskettu määrääjoin maksettavan palkan mukaan, jätetään ulosmittaamatta tulorajaulosmittauksen mukainen määrä eli velallisen suojaosuus ja lisäksi kolmasosa suojaosuuden ylittävästä palkan osasta. Jos velallisen palkka on kaksi kertaa suojaosuutta suurempi, palkasta jätetään ulosmittaamatta kaksi kolmasosaa, tai jos velallisen palkka on suurempi kuin neljä kertaa velallisen suojaosuus, palkasta jätetään ulosmittaamatta vähintään puolet. (UK 4 luku 49 § 1 mom.)

Valtioneuvoston asetuksen (1322/2007) mukaan velallisen palkan ollessa suurempi kuin neljä kertaa velallisen suojaosuus, palkasta ulosmitataan neljän suojaosuuden määrää vastaavasta palkanosasta yksi kolmasosa sekä sen ylittävästä palkanosasta neljä viidesosaa. Palkasta ulosmitataan kuitenkin enintään puolet. (UK 4 luku 49 § 1 mom. 3 k.; Asetus ulosottomenettelystä 1322/2007, 14 §.) Velallisen saadessa muuta kuin määrääjoin maksettavaa palkkaa, siitä jätetään ulosmittaamatta kaksi kolmasosaa kustakin palkkaerästä. Mikäli velallisen palkka vuoden aikana todennäköisesti muodostuu edellä mainitun vähintään nelinkertaisen suojaosuuden suuruiseksi, ulosmittaus toimitetaan samalla tavalla valtioneuvoston asetuksessa (1322/2007) määrätyn progressiivisen asteikon mukaisesti. (UK 4 luku 50 §.)

Jos ulosotossa oleva saatava on lapselle maksettava elatusapu tai siihen rinnastettava vahingonkorvaus, säännönmukaista suurempi määrä tuloista voidaan ulosmitata. Elatusapu voi olla aiemmin erääntynyttä tai juoksevaa eli jatkuvasti erääntyvää. Säännönmukaista suurempi määrä voidaan ulosmitata, mikäli se on tarpeen elatusapumäärän suorittamiseksi palkanmaksukautta kohden. Jos velallisella on perinnässä sekä juoksevaa että aiemmin erääntynyttä elatusapua tai muita saatavia, säännönmukainen määrä

voidaan ylittää enintään palkan maksukautta vastaavan elatusavun määrällä. Velalliselle tulee kuitenkin aina jäädä vähintään kolmasosa palkasta ja suojaosuutta ei saa ulosmitata. Epäsäännöllisesti maksettavasta palkasta tulee jättää ulosmittaamatta vähintään kolmasosa jokaisesta palkkaerästä. (UK 4 luku 54 § 1 mom.; Linna & Leppänen 2015, 264-265.)

4 VAPAAKUUKAUDET

Ulosoton vapaakuukaudet ovat niin kutsuttuja ajallisia helpotuksia, joiden aikana velallisen palkkaa ei ulosmitata ollenkaan. Vapaakuukausien tarkoituksena on pitkään kestäneessä toistuvaistulon ulosmittauksessa helpottaa velallisen taloudellista tilannetta. Kun vapaakuukausien edellytykset täyttyvät, palkan tai siihen rinnastettavan tulon ulosmittaus keskeytetään määräajaksi. Velallinen saa näin ”vapaan kuukauden”, kun ulosmittaus keskeytetään kuukaudeksi tai kahdeksi. (Linna & Leppänen 2015, 266; 270; 272.)

Ulosottokaaren maksuaikaa koskevan säännöksen mukaan ilman hakijan suostumusta ulosmittaus voidaan keskeyttää enintään kolmen kuukauden ajaksi vuodessa (UK 4 luku 6 § 1 mom.). Tulorajaulosmittauksen piiriin kuuluvalla annetaan vuodessa kaksi vapaakuukautta ja ulosottomies myöntää ne viran puolesta. Vapaakuukausien kertymistä seurataan ulosoton tietojärjestelmän avulla. Jos velallinen ei kuulu tulorajaulosmittauksen piiriin, vapaakuukausia voidaan myöntää velallisen pyynnöstä enintään kolme vuodessa. Myös tulorajaulosmittauksen piiriin kuuluvalla voidaan samoilla perusteilla antaa kolmas vapaakuukausi vuodessa. (HE 13/2005, 84.)

4.1 Edellytykset

Vapaakuukausien eli palkan ulosmittauksen keskeytyksen perusteista säädetään ulosottokaaren 4 luvun 52 pykälän toisessa momentissa. Sen mukaan palkan ulosmittaus on keskeytettävä määräajaksi, mikäli se on jatkunut yhtäjaksoisesti tai lähes yhtäjaksoisesti vuoden, jos

- 1) ulosmittaus on toimitettu tulorajaulosmittauksena,
- 2) velallisen välttämättömät asumiskustannukset tai muut elinkustannukset ovat ulosmittauksen jälkeen jäävään määrään nähden korkeat tai
- 3) keskeyttämiseen on muu erityinen syy (UK 4 luku 52 § 1 mom.).

Edellytyksenä vapaakuukausien saamiselle on ensinnäkin se, että palkan ulosmittaus on jatkunut yhtäjaksoisesti tai lähes yhtäjaksoisesti vuoden, eli 12 kuukautta. Ulosmittaus on täytynyt toimittaa tulorajaulosmittauksena, jolloin velallisella on oikeus saada vapaakuukausia ilman muita perusteita. (UK 4 luku 52 § 1 mom.; Linna & Leppänen 2015, 270). Vapaakuukausiin oikeuttavaan 12 kuukauteen luetaan myös aiemmin myönnettyt vapaakuukaudet. Lyhyt tauko palkansaannissa, esimerkiksi työpaikan vaihdosta johtuen ei myöskään katkaise vapaakuukausien kertymistä. Vapaakuukausia oikeuttavaan 12 kuukauteen ei kuitenkaan lueta ulosoton lykkäyksistä saatua aikaa. (Linna & Leppänen 2015, 269-270.)

Vapaakuukausia voidaan myöntää myös, jos velallisen välttämättömien asumiskustannuksien tai muiden elinkustannuksien todetaan olevan korkeat verrattuna ulosmittauksen jälkeen jäävään määrään (UK 4 luku 52 § 1 mom. 2 k.). Kustannuksina voidaan pitää esimerkiksi työmatkakuluja, mutta huomioon otetaan ainoastaan välttämättömät kulut, joille tulee olla hyväksyttävä syy (Linna & Leppänen 2015, 270). Kolmantena edellytyksenä vapaakuukausien saamiselle on ulosmittauksen keskeyttäminen erityisen syyn vuoksi (UK 4 luku 52 § 1 mom. 3 k.). Erityisenä syynä voidaan pitää esimerkiksi velallisen tärkeää kertahankintaa, kuten kodinkonetta. Perusteltuna syynä myöntämiselle voidaan pitää sitä, että kertahankinta vaikuttaa positiivisesti velallisen toimeentuloon. (Linna & Leppänen 2015, 270.)

4.2 Myöntäminen

Velallisen kuuluessa tulorajaulosmittauksen piiriin, hänelle on annettava kaksi vapaakuukautta vuosittain ensimmäistä velanmaksuvuotta seuraavina vuosina. Tilanteessa, jossa velallinen ei halua käyttää vapaakuukausiaan, esimerkiksi velanmaksua jouduttaakseen, vapaakuukausien käyttäminen ei ole pakollista. (UK 4 luku 53 § 1 mom.; Linna & Leppänen 2015, 272.) Muilla perusteilla vapaakuukausia voidaan antaa

velallisen erillisestä pyynnöstä enintään kolme vuosittain. Tulorajaulosmittauksen piiriin kuuluvalla on mahdollisuus saada tämä yksi ylimääräinen vapaakuukausi erillisellä pyynnöllä, joka tulee perustella erityisellä syyllä tai korkeilla välttämättömillä elinkustannuksilla. Tulorajaulosmittauksessa tulorajan ylittävällä velallisella on myös mahdollisuus saada vapaakuukausia yhdestä kolmeen vuodessa, samoilla ehdoilla kuin tulorajaulosmittauksen piiriin kuuluvallakin. Ulosottomiehen tulee tarvittaessa avoimuusvaatimuksen (UK 1 luku 20 §) mukaan kertoa tällaisesta mahdollisuudesta velalliselle. (UK 4 luku 53 § 1 mom.; Linna & Leppänen 2015, 272.) Laissa ei kuitenkaan ole tarkemmin määritelty ulosottomiehen harkintaa vapaakuukausien määrän suhteen. Siitä onkin aiemmin ehdotettu säädettäväksi tarkemmin laissa (HE 13/2005, 83-84), mutta ulosottomiehen tapauskohtainen harkinta on säilynyt, eikä lakiin ole asetettu määritelmää ulosottomiehen harkinnalle.

Hakijan eli velkojan suostuessa vapaakuukausia voidaan antaa enintään kuusi ilman, että hakemus raukeaa. Tällainen tilanne saattaa tulla, jos hakija päättää tyytyä pienemmän maksusuorituksen ja tekee velallisen kanssa maksusopimuksen, jolloin ulosottomies toimittaa ulosmittauksen velallisen ja hakijan tekemän maksusopimuksen perusteella. Ulosottomies voi palkan ulosmittauksen sijasta antaa velalliselle luvan suorittaa sopimuksessa sovitut suoritukset ulosottomiehelle. Asianosaiset voivat maksusopimuksessa sopia ulosmittauksen määrästä, rajoittaa saatavan määrää tai ulosmittauksen kestoa. Sopimuksessa voidaan myös sopia, miten varat kohdennetaan hakijan saataville. Esimerkiksi velallisen muun omaisuuden kuin palkan ulosmittauksesta voidaan sopia maksusopimuksessa. (UK 4 luku 53 § 1 mom.; UK 4 luku 60 §; Linna & Leppänen 2015, 273; 283.)

Muun kuin määrääjoin maksettavan palkan ulosmittaus on keskeytettävä vastaavasti kuin tulorajaulosmittauksen piiriin kuuluvan velallisen. Tulojen kertyessä epäsäännöllisesti, vapaakuukausien myöntäminen saattaa olla kuitenkin haastavaa, sillä keskeytyksen ajan vastaavuuden arvioiminen voi olla vaikeaa verrattuna säännöllisesti kertyviin tuloihin. Ulosottomies voi kuitenkin oikeutetusti olettaa, että velallisen tulot jatkuvat aiemman suuruisena. Palkkaa arvioidessaan ulosottomiehen on kuultava velallista, hänen työnantajaansa ja lisäksi tarpeen vaatiessa ulosoton hakijaa. (UK 4 luku 53 § 3 mom.; UK 4 luku 47 § 3 mom.; Linna & Leppänen 2015, 273.)

Velallisella on oikeus vapaakuukausiin, vaikka ulosmittauksen määrää olisi rajoitettu olennaisesti heikentyneen maksukyvyn vuoksi. Peruste sekä vapaakuukausille että ulosmittauksen rajoittamiselle ei kuitenkaan voi olla sama. (UK 4 luku 53 § 2 mom.) Velallisen pyytäessä vapaakuukausia tietyille kuukausille, ulosottomiehen tulisi noudattaa pyyntöä, mikäli estettä sen toteuttamiselle ei ole. Velallinen voi pyytää kaksi vapaakuukautta peräkkäin, jos hän haluaa ajoittaa ne esimerkiksi kesäloman ajalle. Jos velallinen ei itse esitä vapaakuukausien ajoittamista tietyille kuukausille, ulosottomies saa päättää käytettävät kuukaudet. Säännöksi on ehdotettu vapaakuukausien myöntämistä kesälomakuukaudelle sekä joulukuulle. (Linna & Leppänen 2015, 273; HE 13/2005, 84.)

Jos velallisen palkasta ulosmitataan aiemmin erääntynyttä tai juoksevaa eli jatkuvasti erääntyvää lapsen elatusapua, velalliselle voidaan myöntää vapaakuukausia ainoastaan erittäin painavan syyn vuoksi (UK 4 luku 54 § 2 mom.). Vapaakuukausien antaminen on siis mahdollista vain poikkeuksellisesti. Kumotun vanhan ulosottolain (37/1895) mukaan vapaakuukausien myöntäminen ei ollut mahdollista ollenkaan, jos ulosmitattavana oli lapsen elatusapu. Lähtökohtana on edelleen voimassa olevassa ulosottokaareissa, ettei vapaakuukausia myönnetä kyseisessä tilanteessa. (HE 13/2005, 84.)

5 LIEVENNYKSET

Lievennykset eli ulosottomenettelyn rajoittaminen ja lykkääminen ovat niin kutsuttuja määrällisiä ja ajallisia helpotuksia. Ulosoton rajoittaminen tarkoittaa määrällistä helpotusta, jolloin palkasta ulosmitataan säännön mukaista pienempi määrä. Lykkääminen taas on ajallinen helpotus, jolloin esimerkiksi työttömyyden päättyessä palkasta ei ulosmitata ollenkaan tai siitä ulosmitataan säännönmukaista pienempi määrä jonkin aikaa. Lykkäys ei kuitenkaan ole sama asia kuin vapaakuukaudet, vaikka molemmat ovat niin kutsuttuja ajallisia helpotuksia. (Linna & Leppänen 2015, 266.) Ulosoton rajoittamisesta säädetään ulosottokaaren 4 luvun 51 pykälässä ja ulosoton lykkäyksestä ulosottokaaren 4 luvun 51a pykälässä.

5.1 Ulosoton rajoittaminen

Velallisen maksukyvyn ollessa olennaisesti heikentynyt erityisen syyn vuoksi, ulosmitattavaa osuutta pienennetään säännönmukaisesti eli ulosottoa rajoitetaan. Erityisenä syynä voidaan pitää sairautta, työttömyyttä taikka velallisen maksamaa elatusapua, jota ei huomioida suojaosuudessa ja jota ei peritä ulosotossa. Ulosottomiehellä on tällaisessa tilanteessa velvoite pienentää ulosmitattavaa määrää ilman velallisen erillistä pyyntöä. Velallisen pitää kuitenkin tuoda itse ulosottomiehen tietoon heikentynyt maksukykynsä ja syy sille. Rajoittaminen on voimassa toistaiseksi tai määräajan tilanteesta riippuen ja se voi koskea niin määräajoin maksettavaa palkkaa kuin epä-säännöllisesti maksettavaa palkkaa. Kun edellytykset ulosoton rajoittamisen myöntämiselle täyttyvät, palkasta tai muusta siihen rinnastettavasta tulosta ulosmitataan säännönmukaista pienempi määrä. Käytännössä palkasta siis ulosmitataan sen verran vähemmän, mitä heikentynyt maksukyky on aiheuttanut. Esimerkiksi henkilön sairastuessa, tavanomaista suurempia sai-rauskuluja vastaava määrä voidaan jättää ulosmittaamatta. (UK 4 luku 51 §; Linna & Leppänen 2015, 266-268.)

Turun hovioikeus on antanut kaksi ratkaisua koskien ulosottomenettelyn rajoittamista. Ratkaisut ovat vuodelta 2015 ja ne koskevat ulosoton rajoittamista saman velallisen kohdalla. Ensimmäisessä tapauksessa (Turun hovioikeus 31.3.2015, päätös nro 324, dnro U 14/1722) olennaista oli se, milloin velallisen maksukyky todellisuudessa oli heikentynyt, sillä velallinen oli jäänyt työttömäksi irtisanouduttuaan työstään sairauden vuoksi ja hänelle oli omasta irtisanoutumisestaan aiheutunut karenssi työttömyyspäivärahaan. Velallinen oli kuitenkin saanut lopputilin, minkä vuoksi hovioikeus katsoi, että velallisen maksukyky oli heikentynyt karenssin seurauksena vasta lopputilin maksun jälkeen. Ulosoton määrän rajoittamista koskevien säännösten mukaisesti ei tällöin voitu menetellä, sillä ulosmittauksen rajoittaminen ei katsottu olevan mahdollista tulevaisuudessa odotettavissa olevan taloudellisen tilanteen heikentymisen vuoksi. Toisessa ratkaisussa (Turun hovioikeus 31.3.2015, päätös nro 325, dnro U 15/13) velallinen oli ulosottovalituksessaan vaatinut, ettei hänen ansiosidonnaisesta työttömyyspäivärahastaan tehtäisi ulosmittausta ollenkaan seuraavien kolmen kuukauden aikana, sillä hänen maksukykynsä oli olennaisesti heikentynyt työttömyyden takia. Hovioikeus katsoi, että aiemman karenssin ja sen aikana aiheutuneiden välttämättömien kustannusten vuoksi velallisen taloudellinen tilanne oli vielä karenssin

jälkeenkin olennaisesti heikentynyt. Hovioikeus kumosi käräjäoikeuden päätöksen toisessa ratkaisussaan ja määräsi ulosmittauksen määrää rajoitettavaksi 200 eurolla kolmena seuraavana kuukautena. Molemmissa ratkaisuissa oleellisena osana päätöstä oli se, milloin velallisen maksukyky on todellisuudessa heikentynyt. Ensimmäisessä ratkaisussa ulosottomenettelyn rajoittamista ei myönnetty, mutta toisessa ratkaisussa se myönnettiin. Toisen ratkaisun myöntävä päätös perustui ainakin osittain siihen, että ensimmäisessä päätöksessä rajoittamista ei myönnetty, jolloin velallisen taloudellinen tilanne heikentyi entisestään. Työttömyyttä ei kuitenkaan voida pitää suorana perusteena ulosottomenettelyn rajoittamiselle, joten hovioikeuden ensimmäisen ratkaisun perustelut ovat siltä osin pitävät. (Savolainen 2015.)

5.2 Ulosoton lykkäys

Jos velallinen on ennen uutta vasta alkanutta työsuhdetta ollut työttömänä pitkään ja saanut työttömyysetuutta vähintään 258 päivältä, ulosmittausta on tulorajaulosmittauksessa velallisen pyynnöstä lykättävä. Lykkäys saa kestää puolet työsuhteen kestosta, enintään kuitenkin kuusi kuukautta. Jos edellä mainittu työttömyysetuuden saaminen ei täyty, lykkäys voidaan kuitenkin myöntää työllistymisen perusteella ja erittäin painavalla syyllä siten, että lykkäys kestää enintään puolet työsuhteen kestosta, mutta ei yli neljää kuukautta. (UK 4 luku 51 a §.) Pohdittaessa lykkäyksen pituutta, tulee ottaa huomioon velallisen olosuhteet, kuten työttömyyden kesto. Mikäli velallisen työsuhde on vain lyhyt sijaisuus, lykkäyksenkin tulisi olla lyhyt. (Linna & Leppänen 2015, 269.)

Ulosoton lykkäys tulee yleensä kyseeseen juuri pitkään työttömänä olleen velallisen työllistyessä uudelleen, sillä ulosmittauksen lykkäyksellä on pyritty kannustamaan velallisia työelämäänsä. Vasta työllistynyt henkilö voi näin työskennellä jonkin aikaa ilman, että hänen palkkaansa ulosmitataan tai siitä ulosmitataan säännönmukaista pienempi määrä. Ulosoton lykkäys voidaan myöntää täysimääräisenä tai ulosmittauksen määrää voidaan alentaa olennaisesti heikentyneen maksukyvyn vuoksi, jolloin kyseeseen tulee ulosoton rajoittaminen. Lykkäys voidaan myöntää velallisen pyynnöstä tai ulosottomiehen viran puolesta. (Linna & Leppänen 2015, 268.)

Lykkäystä ei kuitenkaan voida myöntää, mikäli hakijan maksunsaantioikeus vaarantuu. Jos ulosottomiehellä on velallisen aiemman maksukäyttäytymisen perusteella syytä epäillä esimerkiksi velallisen nopeaa työsuhteen päättämistä lykkäyksen loppumisen jälkeen, lykkäystä ei myönnetä. Lykkäys voidaan myös jättää antamatta, jos velalliselle on jo aiemmin myönnetty lykkäys ja uusi lykkäys saattaisi vaarantaa hakijan maksunsaantioikeuden. (UK 4 luku 51 a § 2 mom.; Linna & Leppänen 2015, 269.) Lykkäyksen antamista rajoitetaan, mikäli velallisen palkasta peritään lapsen elatusapua tai siihen rinnastettavaa vahingonkorvausta. Elatusapu voi olla aiemmin erääntynyttä tai juoksevaa eli se erääntyy jatkuvasti. Lykkäys annetaan tällöin vain erittäin painavasta syystä. (Linna & Leppänen 2015, 269; UK 4 luku 54 §.)

6 POIKKEUSOLOT

Valtioneuvosto totesi yhdessä tasavallan presidentin kanssa 16.3.2020 Suomessa valitsevan poikkeusolot koronavirustilanteen (covid-19) vuoksi. Asian kiireellisuuden vuoksi hallituksen esitys laiksi ulosottokaaren väliaikaisesta muuttamisesta valmisteltiin oikeusministeriössä yhdessä Valtakunnanvoudinviraston kanssa ja normaaleista ohjeista sekä kuulemiskierroksista poikettiin. Poikkeusolojen alkaminen johti äkilliseen ja ennalta arvaamattomaan taloudellisen tilanteen heikkenemiseen monen henkilön ja yrityksen kohdalla. Normaalitylanteessa voimassa oleva lainsäädäntö antaa hyvät lähtökohdat velallisten taloudellisen tilanteen helpottamiseen, mutta kynnys helpotusten myöntämiseen on tiukasti rajattu edellyttäen perustetta tai erityisen painavaa syytä. Tavoitteena väliaikaisella lakimuutoksella on ollut ulosottokaaren helpotusten ja rajoitusten soveltamisen kynnyksen madaltaminen. (HE 44/2020, 3.)

Väliaikainen laki ulosottokaaren muuttamisesta (289/2020) astui voimaan 1.5.2020 ja oli voimassa 31.10.2020 asti. Toisen kerran samat säännökset (726/2020) asetettiin voimaan 1.11.2020-30.4.2021 ajaksi. Kolmannen kerran väliaikainen lakimuutos (352/2021) astui voimaan 1.5.2021 ja se on voimassa vuoden viimeiseen päivään asti. Lakimuutokset ovat keskenään identtisiä, sillä ulosottokaareen tehtyjä muutoksia on jatkettu koronavirustilanteen pitkittymisen vuoksi. Väliaikainen laki on kaiken

kaikkiaan voimassa 20 kuukautta ja sen tavoitteena on, että poikkeusoloista johtuvat taloudelliset vaikeudet voidaan ottaa paremmin huomioon ulosottomenettelyssä. Tarkoituksena on muodostaa yhtenäinen ja oikeudenmukainen ulosottomenettely. Väliaikaisen lain voimassaolon jatkamisella on tarkoitus varmistaa, että ulosottomiehillä on mahdollisuus myöntää helpotuksia ulosottomenettelyssä joustavammin lakiin turvautuen. Päällimmäisenä tarkoituksena on turvata henkilöiden ja yritysten taloudellinen selviytyminen vaikeuksista poikkeustilanteen aikana. (HE 34/2021, 3-4.)

Hallituksen esityksessä arvioidun tilanteen mukaan väliaikaisen lain mahdollistamia uudistuksia on käytetty ulosottomenettelyssä ja velallisille on annettu tietoa mahdollisuuksista hakea ulosottoon liittyviä helpotuksia. Vapaakuukausi- ja lievennyshakemukset ovat lisääntyneet verrattuna vuoteen 2019. Vapaakuukausia koskevia päätöksiä tehtiin vuonna 2020 18,5 % enemmän edelliseen vuoteen verrattuna, mutta tilastosta ei kuitenkaan voida eritellä, kuinka suuri osuus määrän kasvusta liittyy koronaviruksen aiheuttamaan poikkeustilaan. Vapaakuukausipäätösten määrät ovat yleisesti olleet kasvussa jo aiempina vuosinakin. (HE 34/2021, 4.) Ulosoton virkamiehen mukaan covid-19-epidemian vaikutuksia on vielä vaikea arvioida, sillä yleensä esimerkiksi velallisten lisääntynyt määrä näkyy ulosotossa taloudellisen tilanteen heikentyessä viiveellä. Tämä johtuu muun muassa siitä, että velkomusasioissa edellytetään tuomioistuimen tuomiota, joka on täytäntöönpanon perusteena ulosotossa. (Talvitie henkilökohtainen tiedonanto 4.5.2021.) Velkojen antaessa helpotuksia muun muassa maksuaikatauluun, ulosottomenettelyssä poikkeustilan vaikutukset tulevat esiin myöhemmin ja jatkuvat pidempään kuin varsinainen epidemiatilanne yhteiskunnassa (HE 34/2021, 4).

6.1 Ulosottokaaren väliaikainen muuttaminen

Ulosottokaaren väliaikaisissa muutoslaeissa muutoksia on tehty yhteensä seitsemään pykälään, joista viisi koskevat olennaisesti vapaakuukausia ja lievennyksiä. Muutokset koskevat ulosottomiestä velvoittavia avoimuuden vaatimusta sekä joutuisuusvaatimusta. Lisäksi muutoksia on tehty ulosmittausta koskevaan maksuaikaan, vapaakuukausien perusteisiin ja olennaisesti heikentynyt maksukyky -pykälään. Lakimuutoksen aikana myönnetty maksuajat, ulosmittauksen rajoitukset sekä vapaakuukaudet pysyvät

voimassa siten, kun ne ovat väliaikaisen lain perusteella myönnetty. (HE 44/2020, 8-11.)

Avoimuuden vaatimus -pykälään on lisätty kohta, jonka mukaan ulosottomiehellä on velvollisuus antaa asianosaisille tietoa covid-19-epidemian tai siitä johtuvien poikkeusolojen perusteella annettavista täytäntöönpanoa rajoittavista säännöksistä. Velallisella on siis oikeus saada ulosottomieheltä tieto oikeudestaan pyytää ulosoton määrän rajoittamista. Lisäyksen tarkoituksena on korostaa ulosottomiehen velvollisuutta avoimuudesta ja asianmukaisuudesta sekä velvollisuutta antaa velallisille tietoa muun muassa väliaikaisen lain muutoksista ja sen sisällöstä (Laki ulosottokaaren väliaikaisesta muuttamisesta 1 luku 20 §; HE 44/2020, 8.)

Joutuisuusvaatimukseen tehty muutos koskee ulosoton täytäntöönpanotoimien lykkäystä covid-19-epidemian tai siitä johtuvien poikkeusolojen aiheuttamasta tilanteesta. Lisäajan tarve tulee huomioida tehtäessä täytäntöönpanotoimia tai asetettaessa määräaikoja ulosoton hakijoille tai vastaajille. Mikäli täytäntöönpanotoimelle on asetettu määräaika, sitä tulee kuitenkin noudattaa. (Laki ulosottokaaren väliaikaisesta muuttamisesta 3 luku 21 §.) Tarkoituksena on pidentää sitä aikaa, joka velallisella on taloudellisen tilanteensa selvittämiseen ja tasapainottamiseen. Lisäajan aikana velallisella on mahdollisuus avunsaantiin esimerkiksi velkaneuvonnasta. Velalliselle annetaan näin mahdollisuus tarkastella omaa taloudellista tilannettaan poikkeusajan jälkeen uudelleen. Lisäajan antamisesta ja ulosoton lykkäyksestä ei kuitenkaan saa aiheutua aiheutonta haittaa ulosoton hakijalle. Ulosottomiehen tulee hoitaa tehtävänsä joutuisasti ja viivyttämättä, sillä tarkoituksena ei ole luopua joutuisuusvaatimuksesta kokonaan. (HE 44/2020, 8.)

Ulosottokaaren 4 luvun 6 pykälän 1 momentissa säädettyä maksuaikaa on pidennetty lakimuutoksessa. Aiemmin ulosmittaus on voitu keskeyttää ilman hakijan suostumusta vain erityisestä syystä enintään kolmeksi kuukaudeksi, mutta väliaikaisesti ulosmittaus voidaan keskeyttää enintään kuudeksi kuukaudeksi, eikä keskeytykselle vaadita erityistä syytä. Hakijan suostuessa maksuaikaa voidaan kuuden kuukauden sijasta pidentää kahteentoista kuukauteen ilman, että hakemus raukeaa. (UK 4 luku 6 § 1 mom.; Laki ulosottokaaren väliaikaisesta muuttamisesta 4 luku 6 § 1 mom.) Lakimuutoksessa pykälästä on poistettu kohta ”erityinen syy”, sillä riittäväksi perusteeksi on todettu

todennäköisesti suoritettava maksu. Tällä pyritään korostamaan maksuajan myöntämisen kynnyksen madaltamista. Maksuajan myöntämiselle täytyy kuitenkin olla normaalitytilanteen tavoin perusteet ja velallisen tulee pystyä todentamaan kykynsä suorittaa perittävänä oleva saatava maksuaikaa saatuaan. Maksuajan pidentäminen kuuteen kuukauteen liittyy joutisuusvaatimuksen muutokseen, sillä tarkoituksena on taata velalliselle riittävästi aikaa taloudellisen tilanteensa selvittämiseen sekä mahdollisen rahoituksen hankkimiseen. Hakijan suostuessa kuuden kuukauden maksuaika on mahdollista pidentää kahteentoista kuukauteen ilman hakemuksen raukeamista. Saatavan pysyessä vireillä pidempään kuin kuusi kuukautta, vähentää se hallinnollista taakkaa eikä aiheuta ylimääräistä työtä tilanteissa, joissa hakija on antanut velalliselle maksuaikaa poikkeustilanteen vuoksi. Ylimääräistä työtä saattaisi aiheutua asian uudelleen vireille kirjaamisesta hakemuksen rautessa. (HE 44/2020, 9.)

Olennaisesti heikentynyt maksukyky -pykälään sekä vapaakuukausien perusteita koskevaan pykälään on molempiin muutoksessa lisätty kohta, jossa syyksi heikentyneelle maksukyvyille tai vapaakuukausien perusteeksi voidaan todeta väliaikainen maksuvaikeus johtuen covid-19-epidemiasta tai siitä johtuvista poikkeusoloista. Näin ollen velallisella on ollut mahdollisuus saada lievennystä ulosmittaukseen tai hänellä on ollut mahdollisuus vapaakuukausiin normaalitilanteesta poikkeavilla perusteilla, mikäli hän on pystynyt todentamaan, että hänellä on väliaikainen maksuvaikeus tilanteesta johtuen. (Laki ulosottokaaren väliaikaisesta muuttamisesta 51 §; 52 § 1 mom. 3 k.) Lakimuutoksen nojalla ulosmittauksen määrää on pienennettävä, mikäli velalliselle ei ole myönnetty jo esimerkiksi vapaakuukausia. Määrän pienentäminen ei edellytä velallisen pyyntöä, mutta käytännössä velallisen tulee itse antaa tietoa taloudellisen tilanteensa heikkenemisestä ulosottomiehelle, jotta helpotus voidaan antaa. Ulosottomiehelle on avoimuusvaatimuksen perusteella kertoa tällaisesta mahdollisuudesta velalliselle. (HE 44/2020, 9.)

Vapaakuukausien perusteisiin on myös lisätty kohta, jonka mukaan vapaakuukausia voidaan myöntää, vaikka ulosmittaus ei olisi jatkunut yhtäjaksoisesti tai lähes yhtäjaksoisesti yhtä vuotta, mikäli velalliselle on aiheutunut väliaikainen maksuvaikeus covid-19-epidemiasta tai siitä johtuvista syistä (Laki ulosottokaaren väliaikaisesta muuttamisesta 52 § 2 mom.). Lisäyksen tarkoituksena ei ole automaattinen vapaakuukausien myöntäminen, vaan aina tehtävä tapauskohtainen harkinta maksuvaikeuden

arvioinnissa. Niiden velallisten, joiden ulosmittaus ei ole jatkunut yhtä vuotta, voivat hakea vapaakuukausia poikkeusoloista johtuvilla perusteilla. Väliaikaisella muutoksella ei kuitenkaan ole tarkoitus muuttaa esimerkiksi vapaakuukausien jaksotusta, joka yli vuoden kestäneissä ulosmittauksissa on ollut olemassa jo aiemmin. Säännös ei siis tuo tällaisissa tilanteissa lisävapaakuukausia. (LaVM 5/2020, 9.)

6.2 Vaikutukset

Väliaikaisen lain on tarkoitettu olevan voimassa epidemiatilanteen niin vaatiessa, mutta kuitenkin enintään 31.12.2021 saakka. Epidemiatilanteen helpottaessa ja sen taloudellisten vaikutusten päättyessä, lain voimassaololle ei välttämättä olisi enää perustetta, muuta kuin maksuaikaa koskevan muutoksen osalta. Väliaikaisen lain säädöksistä ei ole todettu olleen merkityksellistä haittaa sen voimassaolon aikana, vaikka sen säädökset astuivat voimaan samana vuonna kuin ulosottolaitoksessa oli meneillään isompi organisaatiomuutos. Ulosottomiehen tapauskohtainen harkinta muuttaa tai rajata väliaikaisen lain nojalla annettuja lisäaikoja ja helpotuksia on säilynyt, joten myös ulosottokaaren perussäännökset ovat siltä osin pysyneet voimassa. Sekä hakijan että velallisen oikeudet on pystytty turvaamaan poikkeustilan aikana. (HE 34/2021, 4-5.)

Ensimmäisen väliaikaisen lakimuutoksen astuessa voimaan, arvioitiin ulosoton perimistuloksen laskevan, mutta tällaista kehitystä ei kuitenkaan ole havaittu poikkeusolojen tai epidemian johdosta. Ulosoton perimistulos oli vuonna 2020 2,4 prosenttia suurempi kuin vuonna 2019. Vaikka tilastotiedoista ei pystytä erottelemaan väliaikaisesta laista aiheutuneita vaikutuksia, ulosoton työmäärä on kuitenkin lisääntynyt, sillä velalliset ovat tehneet enemmän ulosottomenettelyn vapaakuukausi- ja lievennyshakemuksia. Perustuslain mukaan jokaisella on oikeus asiansa käsittelyyn asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivästystä toimivaltaisessa viranomaisessa. Ulosottoasioiden käsittelyajat pysyivät kuitenkin hakemusmäärien kasvusta riippumatta samalla tasolla kuin edellisenä vuonna. (Suomen perustuslaki 731/1999, 21 § 1 mom.; HE 34/2021, 5.) Ulosoton virkamiehen mukaan ulosottoon tulevat hakemukset koskien vapaakuukausia ja lievennyksiä pyritään käsittelemään joutuisasti ja keskimääräinen käsittelyaika hakemuksen saapumisesta päätökseen on noin kaksi viikkoa. Covid-19-epidemian vaikutuksista hakemusmääriin tai käsittelyaikoihin hän ei kuitenkaan ottanut

kantaa, sillä poikkeustilan vaikutuksia pystytään todellisuudessa arvioimaan vasta myöhemmin. (Talvitie henkilökohtainen tiedonanto 4.5.2021.) Keskimääräiseen käsittelyaikaan vaikuttavat covid-19-epidemian lisäksi muut tekijät, kuten veronpalautusmenettelyn muutokset. Väliaikaisen lain ei ole todettu aiheuttavan ulosottotoiminnalle aiheutonta viivästystä. (HE 34/2021, 9.) Väliaikainen lakimuutos on antanut ulosoton virkamiehen mukaan lisää toimintatapoja velallisten taloudellisten vaikeuksien huomioon ottamiseen, mutta tekemättömien toimenpiteiden pelätään kuitenkin aiheuttavan myöhemmin asioiden ruuhkautumista ulosotossa (Ulosottolaitoksen [www-sivut 2021](#)).

Väliaikaisen lain sallimia vapaakuukausi- ja lievennyskeinoja ulosottomenettelyssä on käytetty poikkeustilan aikana, mutta tilastoista on vaikea erotella, mitkä vapaakuukausia ja lievennyksiä koskevat päätökset selittyvät covid-19-epidemiolla. Vapaakuukausia koskevien päätösten määrä kuitenkin nousi vuonna 2020 18,5 prosenttia. (Oikeusministeriön muistio 22.3.2021, 3.) Luonnollisten henkilöiden määrä velallisista oli elokuussa 2020 91 prosenttia ja edellisvuoteen verrattuna määrä laski 0,2 prosenttia. Ulosottolaitoksen mukaan velallisten määrän odotetaan kuitenkin kasvavan, sillä esimerkiksi Verohallinto lykkäsi asioiden lähettämistä ulosottoon velallisten taloudellisten vaikeuksien vuoksi. (Ulosottolaitoksen [www-sivut 2020](#).) Vuonna 2020 kokonaisuudessaan ulosotossa oli velallisia 568 000 eli 1,1 prosenttia enemmän kuin vuonna 2019. Luonnollisia henkilöitä tästä oli noin 90,9 prosenttia ja määrä kasvoi edellisvuodesta 1,8 prosentilla. Ulosottovelallisten määrä pysyi vuoden 2020 puoliväliin asti edellisvuotta matalammalla tasolla, mutta kääntyi sitten kasvuun. (Ulosottovelalliset vuoden aikana 2005-2020 2021; Ulosottolaitoksen [www-sivut 2021](#).) Ulosotossa olevien luonnollisia henkilöiden määrä ei juurikaan ole viimeisenä viitenä vuotena muuttunut. Vuoden 2020 elokuun loppuun mennessä ulosottoasioiden määrä oli kasvanut 10 prosenttia verrattuna samaan ajankohtaan vuonna 2019. Tilastoissa ei kuitenkaan ole todettu olevan viitteitä covid-19-epidemian aiheuttamasta kasvusta asiakasmääriin, sillä 2019 vuoden normaalia alhaisempi ulosottoasioiden saapumismäärä johtui veronpalautusten ulosmittauksen rytmittämistä. (Ulosottolaitoksen [www-sivut 2020](#).)

Taulukko 1. Luonnollisten henkilöiden ulosottovelallisten määrä vuosina 2016-2020 (Tilastokeskus 2021)

Vuosi	Luonnolliset henkilöt
2016	496 492
2017	501 642
2018	518 967
2019	507 170
2020	516 383

Covid-19-epidemian kaltaista poikkeustilannetta ei ole aiemmin ollut, joten sen kestoa ja taloudellisia vaikutuksia on ollut lähes mahdoton ennustaa. Väliaikaista lakia säädettäessä ei ole siis ollut aiempaa vertailukohdetta, eikä vaikutusten arviointiin ole ollut luotettavaa materiaalia. Tämän vuoksi väliaikaisen lain voimassaolo on asetettu ensiksi kuuteen kuukauteen ja sen jälkeen pidennetty toisella kuudella kuukaudella. Tällä hetkellä voimassa oleva laki on voimassa kahdeksan kuukautta. Epidemia tulee tämänhetkisen ennusteen mukaan jatkumaan ja vaikuttamaan taloudelliseen tilanteeseen. (HE 34/2021, 9.)

Takuusäätiö, joka on valtakunnallinen raha-asioiden ja velkojen hoidon asiantuntijajärjestö, antoi oman lausuntonsa keväällä 2020 ulosottokaaren väliaikaisesta muuttamisesta. Takuusäätiö kannatti lausunnossaan ulosottokaaren väliaikaisen muuttamisen toimenpiteitä, joiden tarkoitus on helpottaa velallisten ja ulosotossa olevien selviytymistä covid-19-epidemian aikana: ”Koska maksuhäiriöisten ja ulosottovelallisten määrät ovat myös suuria, oletettavaa on, että vähintään osa kotitalouksista, joiden tuloja koronavirustilanne pienentää, on myös ulosoton asiakkaana. Lisäksi Takuusäätiön arvion mukaan on paljon ongelmavelkaisia kotitalouksia, jotka ovat toistaiseksi pysyneet maksamaan velkojaan nostamalla uutta velkaa ja siten välttämään ulosoton ja maksuhäiriömerkinnät. Jos näiden kotitalouksien tulot pienenevät tai uuden luoton saantimahdollisuudet katkeavat, odotettavissa on, että velat siirtyvät perintään ja ulosottoon. Jotta ulosotossa olevia tai siihen joutumassa olevia kotitalouksia ei ajeta entistä suurempaan ahdinkoon poikkeustilanteessa, johon he eivät itse voi vaikuttaa, on syytä tehdä myös ulosottokaareen sen soveltamisen osalta muutoksia.” (Takuusäätiön lausunto 16.4.2020.)

Epidemian alussa poikkeustilanteen ei kuitenkaan uskottu vaikuttavan jokaisen ulosotovelallisen tuloihin. Lisäksi lausunnossa todettiin, että on olemassa myös ulosoton hakijoita, joiden taloudellinen tilanne on riippuvainen suorituksista, jotka tulevat ulosotosta. Näin ollen ulosottomenettelyä ei ollut perusteltua keskeyttää kokonaan, vaikka poikkeustilanne huonolta näyttikin. Ulosottokaareissa on normaalitilanteessakin toimenpiteitä, joiden avulla velallisen taloudellista tilannetta voidaan helpottaa. Takuusäätien tietojen mukaan ulosottokaaren mukaiset helpotukset ovat kuitenkin melko vaikeita saada ja niiden soveltaminen vaihtelee suuresti eri alueilla. Ulosottokaaren helpotusten soveltamisen kynnyksen madaltaminen on tärkeää poikkeustilanteessa, jotta helpotuksia käytettäisiin yhtenäisesti ja tasapuolisesti eri alueilla. (Takuusäätien lausunto 16.4.2021.)

7 YHTEENVETO

Ulosoton vapaakuukaudet ja lievennykset ovat tarkoitettu ulosoton velallisille, joiden taloudellinen tilanne niitä vaatii. Tarkoituksena on helpottaa velallisen taloudellista tilannetta. Järjestelmä on hyvä ja toimiva, sillä se antaa ulosotossa olevalle velalliselle enemmän joustovaraa ja resursseja selvitä esimerkiksi sairaudesta tai työttömyydestä. Ulosotossa on paljon asiakkaita, joiden taloudellinen tilanne on heikko ja tällaiset helpotukset edistävät muun muassa työnhakuhalukkuutta. Pitkään työttömänä olleen työllistyessä uudelleen, ulosottoon haettava lykkäys antaa velalliselle enemmän motivaatiota työntekemiseen ja työpaikan pitämiseen. Ulosoton virkamiehen mukaan sekä vapaakuukaudet että lievennykset ovat yleisesti käytössä ja niitä koskevien päätösten teko on osa ulosottomiesten viikoittaisista työtehtävistä. Vapaakuukausi- ja lievennysjärjestelmää voidaan pitää kohtuullisen toimivana, eikä sitä koskevia muutoshankkeita ole vireillä (Talvitie henkilökohtainen tiedonanto 4.5.2021.)

Ulosottomiehen toimintaan tai päätökseen tyytymätön voi tehdä asiasta ulosottovalituksen, joka toimitetaan toimivaltaiseen käräjäoikeuteen (UK 11 luku 1 §; 2 §). Ulosoton virkamiehen mukaan ulosoton vapaakuukausia ja lievennyksiä koskevia valituksia tehdään jonkin verran, mutta hänen mukaansa valitusten johtaminen

ulosottomiehen päätöksen kumoutumiseen on kohtuullisen harvassa (Talvitie henkilökohtainen tiedonanto 4.5.2021). Ulosottomenettelyn mukaista vapaakuukausi- ja lievennysjärjestelmää koskevia ylempien tuomioistuinten päätöksiä on saatavilla varsin vähän, joten voidaan olettaa, että niitä koskevat ulosottovalitukset harvoin päätyvät ainakaan kärjäoikeuksien käsittelyn jälkeen ylempiin tuomioistuimiin.

Covid-19-epidemian aiheuttamassa tilanteessa, jollaista ei ole koskaan ennen ollut, eikä kukaan ole voinut ennustaa, miten tilanne tulee etenemään tai koska se päättyy, helpotusten myöntämisen löyhentäminen ja maksuajan pidentäminen ovat varmasti vaikuttaneet velallisten taloudelliseen tilanteeseen. Keväällä 2020 poikkeusolojen alkaessa moni palkansaaja lomautettiin tai irtisanottiin, mikä aiheutti äkillisen taloudellisen tilanteen heikkenemisen. Osalla lomautetuista tai irtisanotuista työttömyys jatkui vielä pitkään kevään jälkeenkin. Näin ollen ulosoton helpotukset ovat olleet tarpeen varmasti monelle velalliselle. Hallituksen esityksessäkin todetaan, että helpotuksiin liittyvien hakemusten määrä on kasvanut vuonna 2020 verrattuna vuoteen 2019 (HE 34/2021, 5). Väliaikaista lakia ei kuitenkaan arvioitu tarpeelliseksi asettaa voimaan heti poikkeusolojen alkaessa, sillä velallisten määrä näkyy ulosotossa viiveellä ja talouden tasapainottamiseen kuluu runsaasti aikaa vielä epidemiatilanteen loppuessa (HE 44/2020, 11). Vasta covid-19-epidemian päätyttyä ja normaaliolojen jatkuessa jonkin aikaa todelliset vaikutukset tulevat esiin niin taloudessa kuin ulosotossakin.

Kuten aiemmin on todettu, covid-19-epidemian vaikutuksia talouteen ja varsinkin ulosottoon on vielä vaikea arvioida. Muun muassa velallisten määrän kasvu näkyy viiveellä ulosotossa ja vaikka helpotuksiin liittyvien hakemusten määrä on kasvanut, tilastotiedoista ei kuitenkaan pystytä erottelemaan covid-19-epidemian vaikutuksia (HE 34/2021, 5). Voidaan kuitenkin olettaa, että väliaikaisesta lakimuutoksesta on ollut ainakin jonkinlaista hyötyä, koska sen voimassaoloa on pidennetty jo kahteen otteeseen. Ulosottomenettely on toiminut hyvin poikkeustilan aikana, eikä velkojien oikeuksien toteutuminen ole vaarantunut merkittävästi väliaikaisesta laista huolimatta (HE 34/2021, 5). Ulosoton virkamiehiltä kysyessäni covid-19-epidemian vaikutuksista ulosottoon, vastasivat hekin, ettei vaikutuksia voida vielä arvioida. Varsinaista ruuhkaa ulosotossa ei kuitenkaan ole missään vaiheessa syntynyt helpotuksiin liittyvien hakemusten kanssa, sillä Talvitien mukaan asian luonteesta johtuen hakemukset pyritään käsittelemään joutuisasti, sillä vaatimus siihen tulee laistakin (Talvitie

henkilökohtainen tiedonanto 4.5.2021). Hakemusmääriä hän ei kommentoinut, mutta kuten hallituksen esityksessä todetaan, hakemusten määrät ovat kasvaneet edellisvuoteen verrattuna, mutta todennettu syy määrän kasvulle ei vielä ainakaan ole tiedossa. (HE 34/2021, 5.)

7.1 Toipuminen poikkeustilasta

Nopea toipuminen covid-19-epidemian aiheuttamasta poikkeustilanteesta on sekä velkojan että velallisen etu (Oikeusministeriön muistio 22.3.2021, 3). Hallituksen esityksen mukaan epidemian tilannetta ja sen kehittymistä sekä väliaikaissäännösten tarvetta seurataan ja arvioidaan uudelleen syksyllä 2021. Epidemian ja sen aiheuttamien taloudellisten vaikeuksien kestoja tai laajuutta on hankala ennakoita. Tämänhetkisen tiedon mukaan voidaan kuitenkin arvioida, että rokotusten ansiosta epidemiatilanne olisi helpottanut loppuvuoteen mennessä ja ulosottokaareen väliaikaisista säännöksistä voitaisiin luopua. Väliaikainen laki on kuitenkin tarkoitettu olevan voimassa ainoastaan covid-19-epidemian aiheuttamien taloudellisten vaikeuksien hallintaan, eikä voimassaoloa tule jatkaa pidempään kuin nämä väliaikaiset vaikeudet jatkuvat. (HE 34/2021, 5.) Talous supistui vuoden 2020 poikkeuksellisen paljon. Covid-19-epidemia hallitsi talousennusteita ja aiheutti suurta epävarmuutta. Talouden elpyminen on tulevaisuudessa sidottuna epidemian kehittymiseen. Suomen pankki on ennustanut, että talouskasvu kiihtyy vuonna 2021 ja kasvu vahvistuu myös vuonna 2022. Vuonna 2023 talouden odotetaan palaavan hieman hitaampaan kasvuun. Talouden supistuminen oli kuitenkin odotettua pienempää, mutta se on silti heikentänyt merkittävästi talouden kasvua. (Suomen pankki 2021.) Supistuva taloustilanne vaikuttaa suoraan myös velallisten määriin ja sitä kautta ulosottoon.

Epidemia tilanne kesäkuussa 2021 on Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan kehittymässä parempaan suuntaan. Virusta vastaan kehitettyjen rokotteiden jakaminen on hyvässä vauhdissa. Rajoitteita on vielä jonkin verran voimassa ja ulosoton väliaikainen lakimuutos pysyy edelleen voimassa loppuvuoteen. Tartuntamäärät, jotka ohjaavat epidemiatilannetta, ovat kuitenkin osittain ainakin rajoitteiden ansiosta lähteneet laskuun. (Covid-19-epidemian hybridistrategian seuranta – tilannearvioraportti 2.6.2021, 3-4.) Epidemia tilanne tulee kuitenkin jatkumaan vielä jonkin aikaa, ja

talouden kasvu on kiihtynyt Suomen pankin mukaan, vaikutuksia talouteen ja sitä kautta myös ulosottoon on vielä vaikea arvioida. Tilanne saattaa myös muuttua yhtäkkiä huonompaan suuntaan, joten on hyvä, että muun muassa ulosottokaareen tehdyt lievennykset helpotuksien myöntämiseen pidetään voimassa vielä loppu vuoteen.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen tuloksena voidaan todeta, että ulosoton vapaakuukausi- ja lievennysjärjestelmä vaikuttaa kaiken kaikkiaan hyvältä ja toimivalta. Järjestelmä on myös tarpeellinen isolle osalle velallisista, sillä se tuo joustovaraa ja helpotusta yllättävissä tilanteissa, kuten esimerkiksi sairauden tai työttömyyden aiheuttaman taloudellisen tilanteen heikkenemisen yhteydessä. On vaikea kuvitella tilannetta, jossa tällaisia helpotuksia ei olisi saatavilla.

Ulosottomenettelyä koskevista helpotuksista pitäisi kuitenkin olla enemmän käytännön tietoa varsinkin velallisille, sillä monellakaan velallisella ei näistä helpotuksista ole paljoakaan tietoa. Osalla velallisista saattaa olla jokin käsitys, että tällaisia on mahdollista saada, mutta niitä ei koskaan ole haettu tai velallisella on saattanut olla käsitys, ettei niitä ehkä niin helposti myönnetä juuri hänen tilanteeseensa ja hakeminen olisi siksi turhaa. Tällaiset luulot eivät välttämättä ole aivan turhia, sillä Takuusäätiö kertoi lausunnossaan, että ulosottokaaren mahdollistamien helpotusten soveltamisen kynnyks on korkea ja helpotusten myöntäminen ja niiden saaminen vaihtelee suuresti eri alueilla (Takuusäätiön lausunto 16.4.2021). Joillakin alueilla helpotuksia siis saa helpommin kuin toisilla. Toisaalta tässä tulee esiin ulosottomiehen tapauskohtainen harkinta, joka varmasti on eri alueilla erilainen. Haastattelemani ulosoton virkamiehen mukaan ulosottomies tekee päätöksen jokaisessa yksittäistapauksessa lainkäyttäjänä ja ulosottokaaren säännösten perusteella käyttää hänelle kuuluvaa harkintavaltaa (Talvitie henkilökohtainen tiedonanto 4.5.2021).

Koronaviruksen aiheuttamasta epidemiasta oli varmasti ainakin se hyöty, että velalliset tulivat enemmän tietosiksi näistä helpotuksista ja osaavat myös epidemian jälkeen

hakea niitä, sillä niistä on ollut enemmän tietoa saatavilla. Myös ulosottomiehet ovat saattaneet poikkeuksellisen tilanteen vuoksi kertoa vielä aiempaa avoimemmin helpotuksista sekä niiden myöntämisestä ja hakemisesta. Tämä voidaan päätellä ainakin vapaakuukausi- ja lievennyshakemusten määrän nousemisesta. Poikkeusolojen johdosta käyttöön otettu väliaikainen laki on ollut tarpeellinen poikkeustilanteessa, sillä kuten myös Takuusätiön lausunnossa todetaan, väliaikaisella lailla voidaan varmistaa vielä paremmin se, että helpotuksia sovelletaan yhtenäisesti ja tasapuolisesti alueesta riippumatta (Takuusätiön lausunto 16.4.2021). Väliaikainen laki on myös luultavasti mahdollistanut sen, että ulosotossa olevat velalliset eivät ole joutuneet suurempaan velkakierteeseen, kun ulosottoon on ollut saatavilla vapaakuukausia ja lievennyksiä hieman helpommin.

8.1 Tutkimustulokset

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia ulosoton vapaakuukausia ja lievennyksiä. Tavoitteena oli selventää ulosoton helpotuksia mahdollisimman laaja-alaisesti ja ymmärrettävästi. Työn alussa asetin tutkimuksen pohjaksi kaksi opinnäytetyökysymystä. Ensimmäinen niistä koski vapaakuukausien ja lievennysten myöntämisen perusteita. Tarkoituksena oli myös selvittää, miten myöntäminen käytännössä toimii. Perusteisiin löytyi hyvin lähdemateriaalia laista ja oikeuskirjallisuudesta, ja käytännön toimintatapoihin myöntämisen suhteen sain haastattelun avulla tietoa ulosoton virkamieheltä. Lisäksi käytännön tietoa löytyi myös kirjallisuudesta, lainvalmistelumateriaaleista sekä muun muassa ulosottolaitoksen verkkosivuilta. Tästä opinnäytetyöstä on varmasti hyötyä esimerkiksi velalliselle, jonka tarkoituksena on hakea vapaakuukausia tai lievennyksiä, sillä työssä on selvennetty laajasti järjestelmää, jonka avulla velallisella on mahdollisuus saada helpotuksia ulosottoon.

Toinen asettamani opinnäytetyökysymykseni koski koronavirusepidemian aiheuttaman tilanteen ja poikkeusolojen vaikutuksia ulosottoon ja ulosoton vapaakuukausi- ja lievennysjärjestelmään. Tavoitteena oli selvittää, miten poikkeustilanne on vaikuttanut ulosoton toimintaan muun muassa haastattelun ja lainvalmistelumateriaalien avulla. Toisena tavoitteena oli selvittää epidemian vaikutuksia vapaakuukausi- ja lievennysjärjestelmään, niin ikään haastattelun ja lainvalmistelumateriaalien avulla.

Vaikutuksista löytyi myös paljon käytännön tietoa esimerkiksi Ulosottolaitoksen verkkosivuilta. Lainvalmistelumateriaaleissa oli paljon käytännön tietoa poikkeustilanteen vaikutuksista, sillä laki ulosottokaaren väliaikaisesta muuttamisesta on asetettu voimaan kaksi kertaa uudelleen. Edellytyksenä lain asettamiselle uudelleen voimaan on oltava perusteltua, joten materiaaleihin oli lisätty käytännön tietoa epidemian vaikutuksista ja perusteluita sille, miksi laki tulisi pitää edelleen voimassa.

Ulosoton helpotuksia voidaan pitää toimivana järjestelmänä niin velalliselle kuin velkojallekin. Velallisen toimeentuloa voidaan parantaa helpotuksien avulla ja velkojan oikeus toteutuu, kun velallisen taloudellinen tilanne ei helpotuksien ansiosta mene enempää huonompaan suuntaan. Tutkimustulokset ovat kattavia, vaikka koronaviruksen aiheuttamasta epidemiasta ja sen vaikutuksista on vielä varsin vähän tietoa. Olen työssäni pystynyt soveltamaan saatavilla olevaa tietoa käytännön toimintaan ja selvittänyt, miten tällainen poikkeuksellinen tilanne on vaikuttanut ulosottomenettelyyn. Väliaikaisella lailla on todettu olevan odotettuja positiivisia vaikutuksia, vaikkakin muun muassa hakemusmäärät ovat kasvaneet. Hakemusmäärien kasvulla ei kuitenkaan ole ollut vaikutusta ulosoton käsittelyaikoihin, joten ulosoton toiminta on hieman nopeutunut. Lakimuutoksesta huolimatta myös ulosottomiesten tapauskohtainen harkintavalta on säilynyt ja velallisten tai velkojien oikeudet ovat toteutuneet. Ulosoton pääperiaatteet ovat siis toteutuneet vaikeasta tilanteesta huolimatta. Tulevaisuudessa tutkimustulokset aiheesta tulevat varmasti olemaan vielä parempia, kun epidemian kokonaisvaikutukset ovat selvillä ja tietoa on muutenkin aiheesta enemmän.

8.2 Jatkotutkimusaihe

Tulevaisuudessa, kun tietoa ja kokemusta on enemmän koronaviruksen aiheuttaman epidemian kaltaisesta tilanteesta, vaikutuksia pystytään tutkimaan paremmin. Samanlaisen epidemian sattuessa pystytään tilanteeseen varautumaan vielä paremmin kuin nyt, sillä epidemiasta ja sen vaikutuksista on paljon enemmän tietoa. Silloin pystytään vetoamaan tämän epidemian vaikutuksiin ja tiedetään paremmin, miten tilanteeseen varaudutaan ja mitä voitaisiin tehdä paremmin kuin tämän epidemian aikana on tehty.

Ulosoton vapaakuukausien ja lievennysten jatkotutkimusaiheena voisi olla esimerkiksi covid-19-epidemian todelliset vaikutukset ulosottoon ja ulosottomenettelyyn. Vuonna 2020 epidemian vaikutuksista ei oikeastaan kukaan osannut ainakaan varmasti sanoa mitään, mutta nyt vuonna 2021 todellista vaikutuksista ollaan taas paljon tietoisempia. Vuoden päästä vaikutukset tulevat vielä enemmän ja paremmin ilmi, joten tutkimukseen on saatavilla enemmän tietoa ja käytännön ratkaisuja. Epidemian ollessa kokonaan ohi, tutkimusmateriaalia tulee varmasti olemaan vielä enemmän. Toinen tutkimusaihe voisi olla ”miten erilaisiin poikkeustilanteisiin voitaisiin varautua paremmin ulosotossa”. Aiheeseen liittyen tutkija voisi kehitellä erilaisia skenaarioita, millaisia tilanteita voisi tulevaisuudessa tulla vastaan ja miten näihin voitaisiin varautua.

Mahdollinen jatkotutkimuksen aihe voisi olla myös ulosottomenettelyn helpotuksien myöntämisen alueelliset erot. Tutkimukseni aikana selvisi, että helpotuksien myöntämisessä on jonkin verran alueellisia eroja. Mielenkiintoinen aihe olisi tutkia, millä alueilla helpotuksia myönnetään löyhemmin ja mikä siihen on syynä. Ulosottolaitos on kuitenkin yhtenäinen ja valtakunnallinen laitos, ja vaikka ulosottomiehillä on lainmukainen harkintavalta, alueellisia eroja ei kuitenkaan pitäisi syntyä kovinkaan paljoa. Aiheesta voisi tehdä hyviä havaintoja ja paljastaa mahdollisia epäkohtia.

Tämä aihe on ollut erittäin mielenkiintoinen tutkia, vaikka vielä ei ole kovinkaan paljon tietoa koronaviruksen aiheuttaman epidemian vaikutuksista ulosottoon. Aihe on ollut ajankohtainen, sillä vaikka epidemiatilanne on kehittynyt parempaan suuntaan, tilanne kuitenkin elää koko ajan, eikä voida toisaalta tietää, milloin tilanne pahentuu uudestaan. Mielenkiintoista on ollut tutkia tilastoja ja ulosoton lukuja, joiden perusteella olen omat johtopäätökseni tehnyt opinnäytetyötutkimuksessani. Tilastoja ja konkreettisia lukuja tulee varmasti myöhemmin lisää, jolloin tämän aiheen tutkiminen tulee olemaan taas ajankohtainen.

LÄHTEET

Asetus suojaosuuden määrästä määräjain maksettavan palkan ulosmittauksessa 12.11.2020/806.

Asetus ulosottomenettelystä 20.12.2007/1322.

Covid-19-epidemian hybridistrategian seuranta – tilannearvioraportti 2.6.2021. 2021. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 9.6.2021. <https://thl.fi/documents/533963/5860112/COVID-19-epidemi-an+hybridistrategian+seuranta+%E2%80%93+tilannearvioraportti+2.6.2021.pdf/4e2dac27-41aa-65d9-77f1-27ec35ed968e?t=1622703018274>

Ennakkoperintälaki 20.12.1996/1118 muutoksineen.

HE 13/2005. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulosottolain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

HE 34/2021. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulosottokaaren väliaikaisesta muuttamisesta.

HE 44/2020. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulosottokaaren väliaikaisesta muuttamisesta.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hirvonen, A. 2011. Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan. Helsinki: Ari Hirvonen. Yleisen oikeustieteen julkaisuja 17. Viitattu 30.5.2021. https://is-suu.com/arihirvonen/docs/mitk___metodit_paino

Laki ulosottokaaren väliaikaisesta muuttamisesta 23.4.2021/352 muutoksineen.

Laki ulosottokaaren väliaikaisesta muuttamisesta 29.10.2020/726 muutoksineen.

Laki ulosottokaaren väliaikaisesta muuttamisesta 30.4.2020/289 muutoksineen.

Laki verojen ja maksujen täytäntöönpanosta 15.6.2007/706 muutoksineen.

LaVM 5/2020. Lakivaliokunnan mietintö Hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi ulosottokaaren väliaikaisesta muuttamisesta.

Linna, T. & Leppänen, T. 2014. Ulosotto-oikeus I: Ulosottomenettely. Helsinki: Talentum. Viitattu 4.4.2021. <https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.lil-lukka.samk.fi/teos/DAFBBXXTBBAEC>

Linna, T. & Leppänen, T. 2015. Ulosotto-oikeus II: Ulosmittaus ja myynti. Helsinki: Talentum Pro. Viitattu 4.4.2021. <https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.lil-lukka.samk.fi/teos/EAFFBBXXTBBAEC>

Linna, T. 2019. Ulosottokaaren pääkohdat. Helsinki: Alma Talent. Viitattu 15.4.2021. <https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.lillukka.samk.fi/teos/GAG-BEXDTEB>

Luottotietolaki 11.5.2007/527 muutoksineen.

Niemi, J., Lindfors, H., Korkea-aho, E., Havansi, E. & Koulu, R. 2004. Insolvenssi-oikeus. Helsinki: Alma Talent. Viitattu 15.4.2021. Päivittyvä aineisto. <https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.lillukka.samk.fi/teos/FAGBGXCTDG>

Oikeusministeriön muistio 22.3.2021. Viitattu 5.6.2021. <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2021-AK-360603.pdf>

Oikeusministeriön muistio 23.4.2020. Viitattu 9.6.2021. <https://valtioneuvosto.fi/delegate/file/70709>

Savolainen, J. 2015. Hovioikeuden kaksi ratkaisua ulosmittauksen määrän rajoittamisesta. Viitattu 6.6.2021. <https://www-edilex-fi.lillukka.samk.fi/uutiset/43930?all-Words=hovioikeuden+kaksi+ratkaisua&offset=1&perpage=20&sort=relevance&searchSrc=1&advancedSearchKey=639271>

Suomen pankki. 2021. Korona ajoi Suomen syvään taantumaan vuonna 2020. Viitattu 6.6.2021. <https://vuosikertomus.suomenpankki.fi/2020/toimintakertomus/vaikuttaminen-ja-yhteistyo/korona-ajoi-suomen-syvaan-taantumaan-vuonna-2020/>

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731 muutoksineen.

Talvitie, T. 2021. Johtava hallintovouti, Ulosottolaitos. Helsinki. Sähköpostihaastattelu 4.5.2021. Haastattelijana Krista Kannisto. Viitattu 29.5.2021.

Tilastokeskus. 2021. Ulosottovelalliset, tilanne vuoden aikana 2005-2020. Viitattu 6.6.2021. https://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__oik__omulos/statfin_omulos_pxt_001.px/table/tableViewLayout1/

Ulosottokaari 15.6.2007/705 muutoksineen.

Ulosottolaitoksen www-sivut. 2020. Koronan vaikutus ei vielä näy selkeästi ulosoton tilastoissa. Viitattu 31.5.2021. <https://www.ulosottolaitos.fi/fi/index/ulosottolaitos/ajankohtaista/verkkouutisetjatiedotteet/2020/koronanvaikutuseivielanayselkeasti-ulosotontilastoissa.html>

Ulosottolaitoksen www-sivut. 2021. Ulosottovelallisia oli viime vuonna 568 000 – korona vaikutti häätöjen ja realisointien määriin. Viitattu 31.5.2021. <https://www.ulosottolaitos.fi/fi/index/ulosottolaitos/ajankohtaista/verkkouutisetjatiedotteet/uutiset2021/ulosottovelallisiaoliviimevuonna568000-koronavaikuttihaatojen-jarealisointienmaariin.html>

Ulosottovelalliset vuoden aikana 2005-2020. 2021. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 31.5.2021. <https://findikaattori.fi/fi/35>

Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS-kustannus. Viitattu 20.5.2020. <https://www.ellibslibrary.com/book/978-952-451-756-0>